

Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút

Edícia: Porovnávacie analýzy

16/2022

Právna úprava surogačného materstva vo vybraných štátoch

Vypracovala: RNDr. Katarína Kubišová,
Odbor Parlamentný inštitút

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD.,
riaditeľka Odboru Parlamentný inštitút

Bratislava
máj 2022

Anotácia:

Predložený materiál prináša porovnanie právnej úpravy inštitútu surogačného (náhradného) materstva vo vybraných štátoch. Materiál rozdeľuje porovnávané štáty do troch základných skupín: na tie, v ktorých je surogačné materstvo právne dostupné; tie, ktoré síce surogačné materstvo priamo nezakazujú, ale jeho dostupnosť je na základe iných právnych predpisov takmer nulová; a na tie, ktoré surogačné materstvo priamo zakazujú vo svojich právnych predpisoch a v prípade ich porušenia majú stanovené aj sankcie.

Kľúčové slová:

surogačné (náhradné) materstvo, náhradná matka, objednávateľskí rodičia, dohoda o surogačnom materstve, asistovaná reprodukcia, rodičovské práva, gaméty

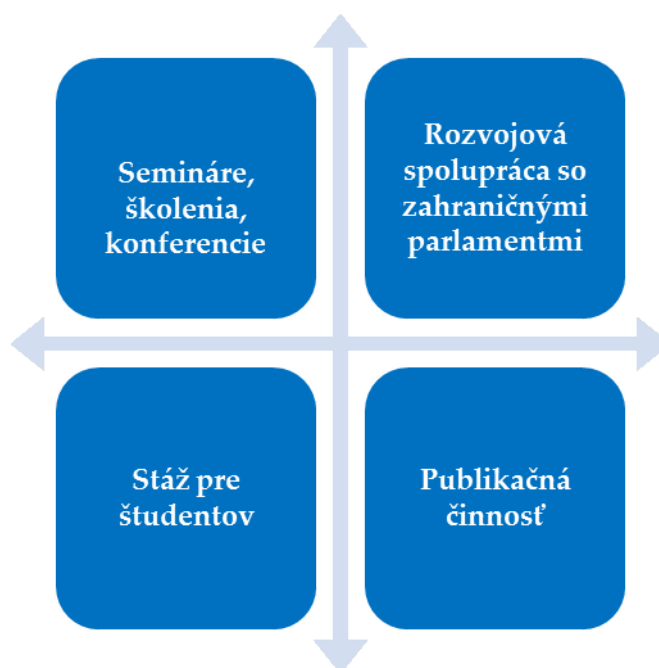

Postavenie Odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj Oddelenie Parlamentná knižnica a Oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti Odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Odbor Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Materiál slúži výlučne pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom Odboru Parlamentný inštitút a autorov. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Právna úprava surogačného materstva vo vybraných štátoch

Anotácia

Predložený materiál prináša porovnanie právnej úpravy inštitútu surogačného (náhradného) materstva vo vybraných štátoch. Materiál rozdeľuje porovnávané štáty do troch základných skupín: na tie, v ktorých je surogačné materstvo právne dostupné; tie, ktoré síce surogačné materstvo priamo nezakazujú, ale jeho dostupnosť je na základe iných právnych predpisov takmer nulová; a na tie, ktoré surogačné materstvo priamo zakazujú vo svojich právnych predpisoch a v prípade ich porušenia majú stanovené aj sankcie.

Kľúčové slová

surogačné (náhradné) materstvo, náhradná matka, objednávatel'skí rodičia, dohoda o surogačnom materstve, asistovaná reprodukcia, rodičovské práva, gaméty

Legal regulation of the surrogate motherhood in selected countries

Annotation

The presented material provides a comparison of the legal regulation of the institute of surrogacy (surrogate motherhood) in selected countries. The material divides the countries being compared into three basic groups: those in which surrogacy is legally available; those that do not directly prohibit surrogacy, but its availability is almost non-existent under other legislation, and those that directly prohibit surrogacy in their legislation and have sanctions in the event of a breach.

Key Words

surrogacy, surrogate mother, ordering parents, surrogacy agreement, assisted reproduction, parental rights, gametes

Obsah

1. Úvod	5
2. Právna úprava surogačného materstva v Slovenskej republike.....	8
3. Medzinárodné dohovory.....	10
4. Právna úprava v EÚ a vo vybraných európskych štátoch.....	11
4.1 Štáty, ktoré umožňujú určité typy surogačného materstva	16
4.1.1 Belgicko.....	16
4.1.2 Dánsko	17
4.1.3 Grécko	19
4.1.4 Holandsko	21
4.1.5 Írsko.....	24
4.1.6 Portugalsko	26
4.1.7 Rumunsko	27
4.1.8 Spojené kráľovstvo	29
4.2 Štáty, ktoré nemajú právnu úpravu surogačného materstva (ale z iných právnych noriem vyplýva jeho zložitá alebo nemožná realizácia)	32
4.2.1 Česká republika	32
4.2.2 Bulharsko.....	33
4.2.3 Fínsko	33
4.2.4 Maďarsko.....	34
4.2.5 Nemecko	35
4.2.6 Poľsko.....	36
4.2.7 Rakúsko	36
4.3 Štáty so zákazom surogačného materstva a trestnými sankciami.....	38
4.3.1 Francúzsko	38
4.3.2 Slovinsko	39
4.3.3 Španielsko.....	40
4.3.4 Taliansko.....	40
4.3.5 Ďalšie štáty, kde surogačné materstvo nie je dovolené.....	41
5. Právna úprava surogačného materstva v USA	42
6. Záver.....	45
Použité zdroje	47

1. Úvod

Znižujúca sa reprodukčná schopnosť dnešnej populácie je charakteristickou črtou modernej spoločnosti. Významným spôsobom tomuto trendu napomáha najmä nezdravý spôsob života mladej generácie, stres či obezita podmienená nedostatkom fyzickej aktivity. Pomocnú ruku pri problémoch s plodnosťou poskytuje reprodukčná medicína, ktorá je v súčasnosti schopná vysporiadať sa pomocou rôznych metód asistovanej reprodukcie s rozličnými aspektmi neplodnosti, tak na strane muža, ako aj na strane ženy. Ani najmodernejšie techniky reprodukčnej medicíny však nie sú schopné čeliť niektorým prípadom ženskej neplodnosti. Jedna z najzložitejších situácií vzniká vtedy, keď žena z akéhokoľvek dôvodu nie je schopná dieťa vo svojom tele vynosiť.

Páry čeliace ženskej neplodnosti, s ktorou si moderná medicína nevie dať rady, majú dnes k dispozícii niekoľko možností. Prvou, tradičnou možnosťou, je adopcia cudzieho dieťaťa. Vzhľadom na zvyšujúce sa požiadavky, ktoré sú kladené na potenciálnych osvojiteľov zo strany autorít, ktoré o adopcii rozhodujú, ako aj dlhé poradovníky, do ktorých sú záujemcovia zaradení po úspešnom naplnení všetkých týchto požiadaviek, nie každý neplodný pár je ochotný vydať sa na cestu k osvojeniu dieťaťa. Ďalšiu možnosť pre neplodné páry predstavuje inštitút tzv. surogačného (alebo náhradného) materstva, ktorý dokonca za istých podmienok poskytuje párom možnosť získať dieťa, ktoré bude niesť genetickú informáciu oboch, príp. aspoň jedného z nich. Popri inštitúte osvojenia, je však táto cesta k naplneniu túžby po rodičovstve podstatne kontroverznejšia, spojená s celým radom etických, morálnych, ako aj právnych otázok, ktorým treba venovať náležitú pozornosť skôr, ako sa stane legálnym prostriedkom boja so ženskou neplodnosťou.¹

Surogačné (náhradné) materstvo predstavuje špecifickú oblasť výkonu asistovanej reprodukcie, pri ktorej do reprodukčného procesu páru vstupuje tretia osoba, žena ochotná podstúpiť proces oplodnenia a následného tehotenstva s tým, že dieťa po pôrode odovzdá objednávateľom a vzdá sa všetkých svojich rodičovských práv k nemu. Právnym základom tohto vzťahu je dohoda uzavretá medzi neplodným párom a ženou, ktorá tento proces dobrovoľne podstúpi, a to buď bezodplatne, alebo za odplatu dojednanú v dohode.

V procese oplodnenia surogačnej matky môžu byť použité buď spermie muža z objednávateľského páru, ak je on sám nositeľom vhodných pohlavných buniek alebo spermie darcu. Na druhej strane, okruh ženských pohlavných buniek použiteľných pri tejto forme výkonu asistovanej reprodukcie je ešte širší, nakoľko do úvahy prichádzajú buď vajíčka ženy z objednávateľského páru, ak príčina jej neplodnosti nie je založená na nevhodných pohlavných bunkách, vajíčka anonymnej či známej darykyne, ale aj vajíčka samotnej ženy podstupujúcej proces oplodnenia. Podľa toho, koho pohlavné bunky sú v procese oplodnenia

---

¹ Račková, K.: Surogačné materstvo (I.) In *Právo a manažment v zdravotníctve*, október 2011 (5/2011). Dostupné online: <https://www.pravovzdravotnictve.sk/sk/casopis/pravo-a-manazment-v-zdravotnictve/surogacne-materstvo-i.m-833.html> [cit. 2.5.2022]

náhradnej matky použité, sa dnes možno stretnúť s rozdelením tejto metódy výkonu asistovanej reprodukcie na dve základné formy:

- tradičné surogačné materstvo (Traditional Surrogacy), pri ktorom je vlastné vajíčko surogačnej (náhradnej) matky umelo oplodnené spermiami muža z neplodného objednávateľského páru, alebo spermiami darcu. Pri tejto forme surogácie sa náhradná matka stáva aj skutočnou biologickou matkou narodeného dieťaťa;
- gestačné surogačné materstvo (Gestational Surrogacy), pri ktorom dieťa nenesie genetickú informáciu náhradnej matky, nakoľko je v procese oplodnenia použité buď vajíčko ženy z objednávateľského páru alebo vajíčko darkyne. Tieto môžu byť oplodnené in vitro spermiami muža z objednávateľského páru alebo spermiami darcu.

Okrem toho sa v niektorých zdrojoch rozlišuje medzi tzv. komerčným surogačným materstvom (za odplatu) a altruistickým surogačným materstvom (dochádza len k úhrade nevyhnutných nákladov, spojených s tehotenstvom a pôrodom).

Právny vzťah medzi objednávateľským párom a surogačnou matkou je založený na **dohode o surogačnom materstve**, ktorá má v krajinách pripúšťajúcich túto formu výkonu asistovanej reprodukcie mimoriadny význam. Jej podstata totiž spočíva v komplexnom vymedzení vzájomných práv a povinností oboch zúčastnených strán, z ktorých najvýznamnejším je záväzok náhradnej matky dieťa vynosiť, bezodkladne po pôrode sa vzdať všetkých svojich rodičovských práv a povinností a dieťa odovzdať objednávateľskému páru, čomu zodpovedá povinnosť páru dieťa prevziať a následne vykonať všetky právne kroky potrebné k tomu, aby sa formálne stali jeho rodičmi. Ani v krajinách, ktoré existenciu surogačného materstva povoľujú, však spravidla nie sú dohody o surogačnom materstve zmluvami pomenovanými, ktoré by pre svoj častý výskyt a spoločenský význam boli zákonodarcom upravené v osobitnej, ustálenej forme, tak ako sú upravené iné zmluvné typy. Konkrétny obsah týchto dohôd je teda ponechaný na uváženie zúčastnených strán. Výnimku predstavujú niektoré členské štáty USA, ktorých právne predpisy obsahujú dokonca konkrétne požiadavky pre obsah týchto dohôd.²

Vzhľadom na zložitosť právneho vzťahu založeného dohodou o surogačnom materstve, je v záujme oboch zmluvných strán, aby dohoda obsahovala čo možno najpodrobnejšiu úpravu, jednoznačne vymedzujúcu vzájomné práva a povinnosti. Žiaduce je tiež dopredu dojednať postup v prípade najrozličnejších situácií, ku ktorým môže v priebehu procesu oplodnenia a tehotenstva náhradnej matky dôjsť. Pôjde napríklad o situáciu, kedy by počas tehotenstva náhradnej matky nastali dôvody pre umelé prerušenie tehotenstva. Ak by dohoda túto situáciu neriešila a medzi zúčastnenými stranami by nedošlo ku konsenzu v otázke ďalšieho postupu, súd by stál pred zložitou otázkou, či právo rozhodnúť sa pre umelé

---

² Račková, K.: Surogačné materstvo (I.) C. d.

prerušenie tehotenstva prináleží objednávatel'skému páru alebo surogačnej matke, v tele ktorej sa plod vyvíja.

Významnou otázkou súvisiacou s inštitútom náhradného materstva je otázka **odplatnosti vzťahu založeného dohodou o surogačnom materstve**. Všeobecne platí, že ani právne poriadky krajín, ktoré nevylučujú uzavretie dohody o surogačnom materstve, nepripúšťajú komerčný základ tohto vzťahu (napr. v americkom štáte Florida), a prípadné dohody uzavreté za protihodnotu sú dokonca niekedy považované za neplatné (napr. v americkom štáte Michigan). Podľa právnych predpisov týchto štátov, by prípadné platby dojednané v dohodách o surogačnom materstve mali slúžiť výlučne na úhradu výdavkov, ktoré sú s celým týmto procesom spojené, a to najmä výdavky na zabezpečenie dojednaného životného štandardu náhradnej matky počas tehotenstva, výdavky na lekárske vyšetrenia a potrebné liečebné postupy, ako aj prípadné výdavky na psychologickú či psychiatrickú pomoc pre náhradnú matku, ak je potrebná a pod. Týmto postojom štáty zreteľne prejavujú snahu zabrániť akejsi novej forme obchodu s deťmi, ktorého hrozba vyvstáva v prípade komercializácie tohto vzťahu. Naopak, odplata pre náhradnú matku je akceptovaná podľa právneho poriadku Ruskej federácie.³

Krajiny, ktorých právne poriadky umožňujú uzavretie dohôd o surogačnom materstve sa tiež rozchádzajú v otázke **možnosti vymoženía práva založeného touto dohodou**. Vo väčšine štátov totiž platí, že aj keď dohody o surogačnom materstve nestavajú striktné mimo zákon, nezaručujú im právnu istotu. Domáhanie sa práv vyplývajúcich z týchto dohôd preto môže byť mimoriadne zložité, a to napríklad vtedy, ak náhradná matka pre citovú väzbu k dieťaťu po jeho narodení odmieta plniť svoju zmluvnú povinnosť a dieťa objednávatel'skému páru odovzdať, a naopak v prípade, ak by z akéhokoľvek dôvodu objednávatel'ský pár odmietol dieťa prevziať. Takáto situácia by mohla nastať najmä v prípade, že by sa dieťa narodilo postihnuté alebo v prípade, že by medzi mužom a ženou tvoriacich objednávatel'ský pár došlo k významnej zmene pomerov, a ani jeden z nich by po pôrode neprejavil o dieťa záujem, príp. naopak, ak by sa medzičasom rozviedli a po narodení dieťaťa by si začali robiť naň nárok obaja.⁴

Jednou z najvýznamnejších otázok, ktoré so sebou praktický výkon surogačného materstva prináša, je **určenie rodičovstva k dieťaťu narodenému náhradnej matke**. Aj v tejto otázke sa legislatívy jednotlivých krajín výrazne odlišujú. Pre tradičnú formu surogácie je však typické, že po narodení dieťaťa sa za matku považuje náhradná matka v rámci všeobecne uznávaného pravidla, podľa ktorého matkou dieťaťa je vždy žena, ktorá dieťa porodila, pričom za otca dieťaťa je väčšinou zapísaný priamo muž z objednávatel'ského páru, zatiaľ čo žena z objednávatel'ského páru musí podstúpiť následný proces adopcie dieťaťa za predpokladu, že v súlade s ustanoveniami dohody sa náhradná matka po narodení dieťaťa

³ Račková, K.: Surogačné materstvo (I.) C. d.

⁴ Tamtiež.

vzdá všetkých svojich rodičovských práv k nemu. Tento postup však neplatí bez výnimky, a to najmä vtedy, ak je náhradná matka vydatá a podľa predpisov príslušného štátu je za otca dieťaťa považovaný manžel matky.⁵

2. Právna úprava surogačného materstva v Slovenskej republike

Slovenská republika patrí ku krajinám, ktoré nemajú osobitným právnym predpisom regulované surogačné materstvo. Slovensko náhradné materstvo nepodporuje a vyjadruje to nepriamo aj v nižšie spomenutých ustanoveniach právnych predpisov. Keďže surrogácia je spravidla nevyhnutne spätá s asistovanou reprodukciou, prvá otázka, ktorou sa treba zaoberať, je otázka, či súčasná legislatíva umožňuje využiť metódy asistovanej reprodukcie žene, ktorá vystupuje ako náhradná matka. Druhá otázka sa týka určovania materstva podľa slovenského právneho poriadku a tiež toho, či a za akých podmienok umožňujú právne normy prevod alebo prechod rodičovských práv a povinností z náhradnej matky (rodičov) na objednávateľov.

Právnu úpravu Slovenskej republiky v oblasti asistovanej reprodukcie možno opodstatnene považovať za nedostatočnú. Napriek tomu, že v praxi bežne dochádza k výkonu tak homológnych ako aj heterológnych foriem asistovanej reprodukcie, celá táto oblasť je právne regulovaná len záväzným opatrením Ministerstva zdravotníctva Slovenskej socialistickej republiky z 10. októbra 1983 č. Z-8600/1983-D/2 o podmienkach pre umelé oplodnenie. Toto opatrenie sa pritom dotýka výlučne jednej z foriem asistovanej reprodukcie, a to umelej inseminácie, pričom vôbec nepočíta s možnosťou výkonu inseminácie náhradnej matky. Okrem toho, platnosť tohto opatrenia je prinajmenšom otázna, keďže vykonáva dnes už zrušený zákon č. 20/1966 Zb. o starostlivosti o zdravie ľudu v z. n. p.⁶

V súvislosti s prípadnými dohodami o surogačnom materstve, k uzavretiu ktorých by na území Slovenskej republiky mohlo dôjsť v zmysle základnej ústavnej zásady vyjadrenej v čl. 2 ods. 3 [zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky](#), podľa ktorej „...každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané...“, však zákonodarca v ustanovení § 82 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. jednoznačne ustanovil neplatnosť akýchkoľvek dohôd či zmlúv, ktoré by boli v rozpore so zákonnou domnienkou materstva, v zmysle ktorej matkou dieťaťa je vždy žena, ktorá dieťa porodila. Slovenský zákonodarca tak celkom jasne vyjadril svoj postoj k tomuto fenoménu a odmietol mu poskytnúť právnu ochranu.⁷

Okrem toho, podľa dôvodovej správy k zákonu o rodine, súčasná právna teória hodnotí potenciálne dohody o náhradnom materstve ako zmluvy neplatné pre súčasný rozpor

---

⁵ Račková, K.: Surogačné materstvo (I.). C. d.

⁶ Tamtiež.

⁷ Tamtiež.

s ustanoveniami § 3 a § 39 [zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník](#) v z. n. p. Takáto dohoda by totiž svojím obsahom jednak odporovala zákonu, priečila by sa však tiež dobrým mravom.

Pre lepšiu ilustráciu možno uviesť Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky II. ÚS 424/2015, kde ÚS SR konštatoval, že zmluva o náhradnom materstve by trpela neplatnosťou pre rozpor s dobrými mravmi – slovenská právna úprava je v tomto smere striktná. Na Slovensku nie je možný tzv. „prenájom maternice“. ⁸

V našom právnom prostredí nie je vylúčený v prípade surogačného materstva ani trestnoprávny postih s poukazom na § 179 (Obchodovanie s ľuďmi), event. § 180 a nasl. (Zverenie dieťaťa do moci iného) [zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon](#).⁹

---

⁸ Mišinová, A.: Náhradné materstvo... C. d.

⁹ Tamtiež.

3. Medzinárodné dohovory

Existuje množstvo medzinárodných a európskych právnych nástrojov ktoré tiež poskytujú určité pravidlá uplatniteľné pri postoji k surogačnému materstvu, napríklad:

- *Všeobecná deklarácia ľudských práv* (1948)
- *Deklarácia práv dieťaťa* (1959)
- *Dohovor o právach dieťaťa* (1989)
- *Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd* (1950).

Dôležité miesto v tomto kontexte má tiež **Dohovor o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny – Dohovor o ľudských právach a biomedicíne**, ktorý bol 4. apríla 1997 v Oviede otvorený na podpis. Národná rada Slovenskej republiky vyslovila s dohovorom súhlas svojím uznesením č. 734 z 2. októbra 1997 a prezident Slovenskej republiky ho ratifikoval 22. decembra 1997. Ratifikačná listina bola uložená u depozitára dohovoru, generálneho tajomníka Rady Európy, 15. januára 1998. Dohovor nadobudol platnosť pre Slovenskú republiku 1. decembra 1999 v súlade s článkom 33 ods. 3.

V roku 2010 sa začal projekt zameraný na rodičovstvo a náhradné materstvo Haagskou konferenciou medzinárodného práva súkromného. Po dôkladnom výskume a štúdiách sa v marci 2019 expertná skupina rozhodla vypracovať návrh dohovoru „o uznávaní cudzích súdnych rozhodnutí v oblasti zákonného rodičovstva“ a „samostatný protokol o uznávaní súdnych rozhodnutí o zákonnom rodičovstve, vyplývajúcich z právnej úpravy surogačného materstva“. Názory odborníkov môžeme zhrnúť do nasledujúcich kategórií:

- veľa odborníkov ponúklo, že by sa protokol mal vzťahovať na zákonné rodičovstvo len v prípade medzinárodných dohôd o surogačnom materstve;
- rozsudky týkajúce sa zákonného rodičovstva dieťaťa narodeného zo surogačného materstva by mali byť doručené krátko po narodení dieťaťa, diskutovali sa možné kritériá na uznávanie rozsudkov o zákonnom rodičovstve;
- bola ponúknutá možnosť certifikácie, že dohoda o surogačnom materstve bola vykonaná v súlade s protokolom;
- nutnosť zabezpečiť slobodný a informovaný súhlas náhradnej matky (rodičov);
- uchovávanie informácií o pôvode dieťaťa, aby sa zabezpečilo právo dieťaťa na informácie o jeho genetickom pôvode;
- úloha sprostredkovateľov v prípadoch medzinárodného surogačného materstva;
- možné „minimálne štandardy týkajúce sa spôsobilosti a vhodnosti náhradnej matky a spôsobilosti a vhodnosti objednávateľských rodičov“ a iné otázky.

Odborníci načrtli, že dohovor a protokol budú vypracované a prezentované v záverečnej správe, ktorá je plánovaná na marec 2022.¹⁰

¹⁰ Maydanyk, R.A., Moskalenko, K.V.: Towards creation of unified regulation on surrogacy in Europe: recent trends and future perspectives. Dostupné online (v angličtine): <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/archive/2020/WLek202012227.pdf> [cit. 2.5.2022]

4. Právna úprava v EÚ a vo vybraných európskych štátoch

Právo EÚ surogačné materstvo špecificky neupravuje. Rôzne otázky o povolení alebo zákaze a riadení praktík surogačného materstva a na ochranu strán nikdy zákonodarca ani Súdny dvor EÚ nezodpovedali. Na základe voľného pohybu osôb sa občania EÚ (alebo štátni príslušníci tretích krajín, ktorí majú legálny pobyt v členskom štáte) môžu rozhodnúť dočasne sa presunúť zo svojho členského štátu do iného členského štátu, ktorý umožňuje surogačné materstvo s cieľom podstúpiť ho a vrátiť sa do členského štátu pôvodu. Do dnešného dňa, existuje len jeden členský štát s komplexným právnym rámcom pre surogačné materstvo: Grécko.¹¹

Členské štáty EÚ majú rôzne postoje k náhradnému materstvu. Štáty to na jednej strane odmietajú a zakazujú, pretože sa domnievajú, že náhradné materstvo je trestným činom proti ľudskej dôstojnosti (náhradnej matky a dieťaťa), prostriedkom vykorisťovania a zraniteľnosti žien (ohrozených komercializáciou a obchodovaním s ľuďmi), z etických a morálnych dôvodov atď. Na druhej strane štáty pripúšťajú náhradné materstvo okrem iného vzhľadom na právo založiť rodinu, právo na slobodu nakladania s vlastným telom a osobnú autonómiu, právo na slobodný rozvoj osobnosti. Cezhraničný dopyt po tomto spôsobe reprodukcie (tzv. reprodukčný turizmus) otvoril diskusiu o občianstve a o ustanovení príslušnosti detí narodených surogačným materstvom a o rodičovských právach objednávateľského páru a náhradnej matky.¹²

---

¹¹ Surrogacy in the light of European Union law: brief considerations, 2019. Dostupné online (v angličtine): <https://officialblogofunio.com/2019/07/22/surrogacy-in-the-light-of-european-union-law-brief-considerations/> [cit. 2.5.2022]

¹² Surrogacy in the light of European Union law: brief considerations, 2019. Dostupné online (v angličtine): <https://officialblogofunio.com/2019/07/22/surrogacy-in-the-light-of-european-union-law-brief-considerations/> [cit. 2.5.2022]

Tabuľka č. 1: Prehľad legislatívnych prístupov vybraných európskych štátov

Štát	všeobecný zákaz SM	zákaz komerčného SM	výslovne umožnené SM	SM nie je špecificky upravené
Česká republika	nie	nie	nie	áno
Belgicko	nie	komerčné SM zakázané na základe ochrany verejného poriadku	predpisy niektorých centier liečby neplodnosti za určitých podmienok	žiadny špeciálny zákon pre altruistické SM; zmluvy sú nevykonateľné a je potrebné adopciou previesť zákonné rodičovstvo
Bulharsko	áno	N/A	nie	N/A
Dánsko	nie	áno	nie	žiadny špeciálny zákon pre altruistické SM; zmluvy sú nevymáhateľné a je potrebná adopcia na prevod zákonného rodičovstva
Estónsko	nie	nie	nie	áno
Fínsko	zákaz SM za využitia metód liečby neplodnosti	nie je špecifický zákaz tradičného SM	nie	áno
Francúzsko	áno	N/A	N/A	N/A
Grécko	nie	áno	áno: gestačné altruistické SM za daných podmienok	N/A

Porovnávacia analýza: Právna úprava surogačného materstva
vo vybraných štátoch

Holandsko	nie	áno	áno: altruistické gestačné SM so zákonnou povinnosťou dodržiavať usmernenia odborníkov	bez špeciálneho postupu pre prevod rodičovstva, potrebná adopcia
Litva	nie	nie	nie	áno
Lotyšsko	nie	áno	nie	áno
Maďarsko	nie	áno	nie	áno
Nemecko	áno	N/A	N/A	N/A
Poľsko	nie	nie	nie	áno
Portugalsko	áno	N/A	N/A	N/A
Rakúsko	darovanie vajíčok možné len neplodnej žene; gestačné SM je teda de facto zakázané	nie je špecifický zákaz tradičného SM	nie	nie je špecifický zákon upravujúci tradičné SM
Rumunsko	nie	nie	nie	áno
Slovensko	nie	nie	nie	áno
Slovinsko	nie	nie	nie	áno

Porovnávacia analýza: Právna úprava surogačného materstva
vo vybraných štátoch

Španielsko	áno	N/A	nie	N/A
Švédsko	ilegálne pre centrá liečby neplodnosti uzatvárať dohody o SM	nie	nie	áno
Taliansko	áno	N/A	N/A	N/A
Spojené kráľovstvo	nie	áno	legislatíva ohľadom prevodu rodičovských práv za určitých podmienok	žiadny špeciálny zákon pre altruistické SM; zmluvy sú nevymáhateľné a rodičovstvo bude prenesené len za určitých okolností

SM – surogačné materstvo

Zdroj: *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy in EU Member States*. European Parliament, DG for Internal Policies, 2013. Dostupné online (v angličtine): [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET\(2013\)474403_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET(2013)474403_EN.pdf) [cit. 5.5.2022], upravila a aktualizovala autorka

Pre účely tejto štúdie sme štáty EÚ (plus Spojené kráľovstvo) rozdelili do troch skupín:

1. štáty, ktoré umožňujú určité typy surogačného materstva;
2. štáty, ktoré nemajú právnu úpravu surogačného materstva (ale z iných právnych noriem vyplýva jeho zložitá alebo nemožná realizácia);
3. štáty, v ktorých platí zákaz surogačného materstva.

Toto rozdelenie je len schematické a so značnou dávkou zjednodušenia, keďže aj v rámci EÚ existuje mnoho prístupov k tomuto problému a aj viacero výkladov existujúcej právnej úpravy a spôsobov jej aplikácie.

Štáty, ktoré majú explicitným spôsobom upravené surogačné materstvo riešia vo svojej právnej úprave najmä nasledujúce problémy:

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné
- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve
- zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surogačnej matke
- podmienky pre objednávateľské páry:
  - neplodnosť, alebo neschopnosť donosiť životaschopný plod
  - heterosexuálne, alebo aj homosexuálne páry
  - aj slobodný rodič
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje
  - vekové obmedzenia
- podmienky pre náhradnú matku:
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje
  - vekové obmedzenia
  - zdravotné obmedzenia
- dokedy je možné vypovedať dohodu o surogačnom materstve (zo strany objednávateľského páru aj náhradnej matky)
- sankcie za porušenie dohody, alebo ustanovení zákona.

4.1 Štáty, ktoré umožňujú určité typy surogačného materstva

4.1.1 Belgicko¹³

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:

gestačné, altruistické

- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve:

nie je zákonom upravená, dohoda nie je vymáhateľná

- zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surogačnej matke:

v okamihu narodenia je matkou žena, ktorá dieťa porodila, objednávateľská matka môže nadobudnúť rodičovské práva adopciou; v prípade otca je viacero možností

- podmienky pre objednávateľské páry:

nie sú legislatívne určené, ale nemocnice väčšinou akceptujú len heterosexuálne páry s podmienkou, že žena je neplodná, alebo neschopná donosiť dieťa

- podmienky pre náhradnú matku:

nie sú legislatívne určené

- podmienky pre objednávateľský pár, žiadajúci o adopciu:

heterosexuálne aj homosexuálne páry, aj nezosobášené páry, aj samotná osoba

V Belgicku neexistuje žiadna legislatíva týkajúca sa náhradného materstva, ale právne predpisy altruistické gestačné surogačné materstvo nevylučujú. Belgická judikatúra preukazuje benevolenciu k prípadom altruistického surogačného materstva uznaním rodičovstva objednávateľského páru.

V Belgicku platí pravidlo, že matka je tá, ktorá dieťa porodila. To znamená, že náhradná matka je zákonnou matkou dieťaťa, aj keď k nemu nemá žiadny genetický vzťah, pričom objednávateľská matka nemá k dieťaťu žiadny právny vzťah, aj keby bola s ním geneticky prepojená. Aby sa vytvoril rodičovský vzťah s dieťaťom, objednávateľská matka sa musí zapojiť do adopčného konania buď prostredníctvom spoločnej adopcie s manželom/partnerom, alebo osvojením dieťaťa ako samotná osoba, ak je slobodná. Belgicko povoľuje adopciu osamelým rodičom, ako aj osobami rovnakého pohlavia. Okrem toho zákon nevyžaduje, aby uchádzači, ktorí usilujú o adopciu, boli manželia. Stačí byť „partnermi“, napríklad mať vyhlásenie o zákonnom spolužití alebo o trvalom spolužití najmenej po dobu

¹³ Informácie pochádzajú zo štúdie Európskeho parlamentu: *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy in EU Member States*. European Parliament. DG for Internal Policies, 2013. Dostupné online (v angličtine): [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET\(2013\)474403_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET(2013)474403_EN.pdf) [cit. 2.5.2022]; doplnené informáciami Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD) č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 (uzavretá databáza).

posledných troch rokov v čase, keď sa podáva žiadosť o adopciu (článok 343 Občianskeho zákonníka).

V prípade absencie úpravy pravidiel týkajúcich sa otcovstva, manžel náhradnej matky sa považuje za zákonného otca dieťaťa v súlade s pravidlom, týkajúcim sa domnienky otcovstva. Objednávateľský otec bude musieť buď začať adopčný postup na určenie rodičovstva k dieťaťu alebo napadnúť otcovstvo manžela náhradnej matky a požiadať o určenie jeho vlastného otcovstva. Ak náhradná matka nie je vydatá, objednávateľský otec môže uznať otcovstvo k dieťaťu so súhlasom náhradnej matky, ktorý mu umožňuje založiť rodičovstvo bez adopčného postupu. Ak neexistuje súhlas náhradnej matky, súd sa pokúsi o zmier účastníkov a môže aj zamietnuť nárok objednávateľského otca v prípade, že nedôjde k dohode a s podmienkou, že sa preukáže, že objednávateľský otec nie je biologickým otcom dieťaťa. Okrem toho môže súd zamietnuť uznanie otcovstva, ak má dieťa rok alebo viac, a uznanie by bolo proti najlepšiemu záujmu dieťaťa.

Ak sa predpokladaný rodič zúčastní adopčného konania zameraného na určenie rodičovstva k dieťaťu, bude organizované podľa klasických pravidiel upravujúcich adopcie zamerané na zakladanie rodičovstva v Belgicku. V dôsledku toho sa medzi dieťaťom a objednávateľským párom nevyžaduje žiadny genetický vzťah, aby boli spôsobilí na konanie o adopciu.

Rodný list vydaný v zahraničí v prípade náhradného materstva sa v Belgicku uznáva, ak je jeho platnosť stanovená v súlade s vnútroštátnymi právami osôb, vo vzťahu ku ktorým sa zisťuje rodičovstvo. Inými slovami, aby mohlo byť uznané rodičovstvo podľa zahraničného rodného listu, platnosť rodičovstva sa musí overiť vo vzťahu k vnútroštátnym právam objednávateľských rodičov. Za súčasného stavu judikatúry v tejto otázke, ak sú objednávateľskí rodičia Belgičania, rodičovstvo je stanovené vo vzťahu k objednávateľskému otcovi, ak je aj biologickým otcom, kým jeho manžel/ka (homosexuál alebo heterosexuál) by mal začať adopčný postup.

4.1.2 Dánsko¹⁴

- aký druh surrogátneho materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:
tradičné, altruistické
- prípustnosť dohôd o surrogátnom materstve:
prípadná dohoda nie je vymáhateľná, nakoľko je právne neplatná
- zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surrogátnej matke:

¹⁴ Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

matkou je tá, čo dieťa porodila (náhradná matka), za otca môže byť uznaný objednávateľský otec; objednávateľská matka si môže adoptovať dieťa svojho manžela (partnera) za podmienky, že žije s dieťaťom minimálne 2,5 roka a so súhlasom náhradnej matky

V Dánsku je surogačné materstvo prípustné, ak sa tak deje v rámci niekoľkých právnych ustanovení, ktoré túto oblasť upravujú.

Podľa § 33 dánskeho zákona o adopcii¹⁵: „(1) Žiadna pomoc nemôže byť poskytnutá ani prijatá na účely nadviazania kontaktu medzi ženou a osobou, ktorá si želá, aby im táto žena porodila dieťa. (2) Za účelom nadviazania kontaktu charakteru opísaného v odseku 1 sa nesmie vykonávať žiadna reklama.“ To znamená, že je zakázané sprostredkovanie a reklama surogačného materstva.

Podľa § 5 a § 13 zákona o asistovanej reprodukcií¹⁶ je protizákonné vykonávať asistovanú reprodukciu žene, ak by táto mala byť umelo oplodnená vajíčkom inej ženy, ako je jej vlastné (gestačné surogačné materstvo).

Dohodu uzavretú medzi bezdetným párom a náhradnou matkou nemožno v Dánsku vymáhať, pretože dohoda o náhradnom materstve je podľa paragrafu 31 zákona o deťoch¹⁷ právne neplatná.

Objednávateľská matka nemôže byť zapísaná ako zákonný rodič dieťaťa v dohode o náhradnom materstve, pretože biologická matka, ktorá dieťa porodila, sa podľa zákona o deťoch považuje za zákonného rodiča. Objednávateľská matka má možnosť získať rodičovské práva a povinnosti prostredníctvom biologického otca; osvojenie nevlastného dieťaťa narodeného v náhradnom rodičovstve je jedinou možnosťou objednávateľskej matky, aby jej bolo priznané úplné rodičovstvo k dieťaťu. Osvojenie nevlastného dieťaťa možno spravidla povoliť len vtedy, ak rodič a dieťa spolu žijú minimálne 2,5 roka. Náhradná matka navyše musí dať súhlas na adopciu dieťaťa. Ak bola medzi objednávateľským párom a náhradnou matkou dohodnutá komerčná zmluva o náhradnom materstve, „Familierehuset“ objednávateľskej matke nebude adopcia povolená.

¹⁵ The Danish Adoption Act. Dostupné online (v dánskom jazyku): <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/775> [cit. 2.5.2022]

¹⁶ Act on Assisted Reproduction. Dostupné online (v dánskom jazyku): <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/902> [cit. 2.5.2022]

¹⁷ Children Act. Dostupné online (v dánskom jazyku): <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/772> [cit. 2.5.2022]

4.1.3 Grécko¹⁸

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:
gestačné, altruistické
- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve:
áno, dohoda musí byť schválená súdom ešte pred otehotnením náhradnej matky
- zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surogačnej matke:
za rodičov dieťaťa sa považuje objednávateľský pár od okamihu jeho narodenia; náhradná matka nemá k dieťaťu rodičovské práva
- podmienky pre objednávateľské páry:
  - neplodnosť, alebo neschopnosť donosiť životaschopný plod – **áno**
  - heterosexuálne, alebo aj homosexuálne páry – **len heterosexuálne páry**
  - aj slobodný rodič – **áno**
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje – **áno**
- podmienky pre náhradnú matku:
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje – **áno**
  - vekové obmedzenia – **áno do 50 (52) rokov**
  - zdravotné obmedzenia – **dobrý zdravotný stav**
- dokedy je možné vypovedať dohodu o surogačnom materstve (zo strany objednávateľského páru aj náhradnej matky):
nie je možné ju vypovedať po oplodnení náhradnej matky
- sankcie za porušenie dohody, alebo ustanovení zákona:
trest odňatia slobody pre všetkých aktérov trestného činu najmenej na dva roky a náhrada škody vo výške najmenej 1 500 EUR

Grécko je jedným z mála európskych štátov, ktoré prijalo ucelenú legislatívu, umožňujúcu dohodu o altruistickom surogačnom materstve. Umožnenie náhradného materstva je založené na ústavnom uznaní práva mať dieťa: čl. 5 ods. 1 gréckej ústavy. Zahŕňa prípady, keď je možné dosiahnuť počatie len pomocou liečby neplodnosti a/alebo zapojenia reprodukčného telesného materiálu a/alebo iných osôb, ako je rodič (rodičia).

Právna úprava surogačného materstva bola zavedená v roku 2002, kedy grécky zákonodarcia prijal zákon č. 3089/2002 o regulácii asistovanej ľudskej reprodukcie. Prijatie zákona č. 3089/2002 znamenalo radikálnu reformu gréckeho Občianskeho zákonníka, najmä vo vzťahu k ustanoveniam rodinného práva. Pri tvorbe legislatívy o liečbe neplodnosti a reprodukčnej technológii, boli zahrnuté aj ustanovenia, umožňujúce surogačné materstvo. V roku 2005 zákon č. 3305/2005 upresnil prípustnosť surogačného materstva, a to tak, že

¹⁸ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy ...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

definoval pojem a význam „primeraných výdavkov“, ktoré možno zaplatiť náhradnej matke a zaviedol trestnoprávne a občianskoprávne sankcie za porušenie právnych predpisov.

V roku 2014 bol novelizovaný zákon č. 3089/2002 zákonom č. 4272/2014, ktorý spresnil, že dohoda o surogačnom materstve je možná len v prípade, že žiadateľ aj náhradná matka majú trvalý alebo prechodný pobyt v Grécku (v predchádzajúcej verzii príslušného ustanovenia zákona sa uvádzala daná podmienka iba v prípade, že žiadateľ a náhradná matka majú bydlisko v Grécku).

Kľúčová požiadavka legislatívy je, že **dohoda o surogačnom materstve musí byť vopred schválená sudcom** ešte pred otehotnením náhradnej matky, aby bola právoplatná a vykonateľná. V prípade platnej dohody o náhradnom materstve, možno sformulovať zákonné rodičovstvo pre objednávateľského rodiča (rodičov) ešte pred narodením dieťaťa. To znamená, že zákonné rodičovstvo nie je potom nutné prevádzať z náhradnej matky (a jej partnera) na objednávateľského rodiča (rodičov) po narodení dieťaťa. Dieťa, ktoré sa narodí po schválení dohody súdom sa považuje za dieťa objednávateľského rodiča (rodičov) od jeho/jej narodenia. Žiadna adopcia alebo súdne konanie nie je potrebné. Náhradná matka a jej manžel nemajú absolútne žiadne rodičovské práva voči dieťaťu.

Legislatíva ukladá obmedzenia na typy zmlúv o surogačnom materstve, ktoré sú povolené. Napríklad prípustné sú len altruistické dohody o surogačnom materstve zahŕňajúce medicínsky asistované oplodnenie náhradnej matky. Akékoľvek platby v súvislosti s náhradným materstvom sú zakázané, vrátane platby darcovi, klinike, akýmkoľvek agentúram surogačného materstva. Žena, ktorá ponúka svoje gestačné služby, nesmie mať za cieľ finančný prospech z dohody o náhradnom materstve. Výnimkou zo zákazu platieb je pokrytie „primeraných výdavkov“, konkrétne akýchkoľvek nákladov priamo spojených s oplodnením, tehotenstvom a pôrodom.

Legislatíva tiež ukladá požiadavky, ktoré musia byť splnené predtým, ako sudca môže povoliť dohodu. Napríklad lekárske potvrdená neplodnosť musí byť dôvodom dohody o surogačnom materstve a všetky zúčastnené strany musia podpísať informovaný súhlas s podmienkami zmluvy. Predtým, ako žiadateľ požiada súd o schválenie zmluvy o surogačnom materstve, budúci rodičia by sa mali uistiť o tom, že emocionálny stav náhradnej matky a jej úmysel dodržiavať podmienky, dojednané v zmluve o náhradnom materstve, boli posúdené skúseným psychológom a boli vyhodnotené ako uspokojivé.

Zmluva tiež obsahuje klauzulu o tom, že nie je možné ju vypovedať po oplodnení náhradnej matky.

V prípadoch, keď sa použijú gaméty inej osoby, totožnosť darcu zostane nezverejnená. Zákon povoľuje iba prístup k zdravotným záznamom darcu.

Grécka legislatíva je obmedzená na gestačné surogačné materstvo a heterosexuálne páry a slobodné ženy. Úloha sudcu je predovšetkým administratívna v tom zmysle, že sa obmedzuje na formálne potvrdenie splnenia zákonných požiadaviek.

Grécky zákon stanovuje hornú hranicu veku ženy pre asistovanú reprodukciu (náhradnej matky), čo je vek päťdesiat rokov. Najnovšia judikatúra však naznačuje, že najvýznamnejším kritériom pre rozhodnutie o tom, že žena môže pôsobiť ako náhradná matka v Grécku nie je jej biologický vek, ale jej celkovo dobrý zdravotný stav a jej schopnosť znášať ťažkosti, vyplývajúce z tehotenstva a pôrodu.

Podľa článku 3 zákona 4812/2021 o posudzovaní žiadostí o asistovanú reprodukciu z dôvodu ohrozenia verejného zdravia po šírení pandémie koronavírusu COVID-19 došlo k posunu vekovej hranice pre povolenie asistovanej reprodukcie. Konkrétnejšie, na dobu dvoch (2) rokov od zverejnenia zákona (30.6.2021), rozhodnutím ministra zdravotníctva, po odôvodnenom súhlase Národného úradu pre medicínsky asistovanú reprodukciu a podľa článku 4 zákona 3305/2005, vekovú hranicu povolenej asistovanej reprodukcie u ženy možno predĺžiť o dva (2) roky, teda do dovŕšenia päťdesiateho druhého (52.) roku veku.

Sankcie za nedodržanie dohody sú prísne: možný trest odňatia slobody pre všetkých aktérov trestného činu najmenej na dva roky a náhrada škody vo výške najmenej 1 500 EUR.

4.1.4 Holandsko¹⁹

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:
gestačné, altruistické
- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve:
áno, po splnení daných podmienok
- zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surogačnej matke:
matkou je žena, ktorá dieťa porodila; objednávateľský pár musí podstúpiť adopciu
- podmienky pre objednávateľské páry:
  - vekové obmedzenia: **matka do 40 rokov**
  - heterosexuálne, alebo aj homosexuálne páry – **heterosexuálne aj homosexuálne páry**
  - aj slobodný rodič – **áno**
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje – **nie**
  - zdravotné obmedzenia – **ženy s vážnym zdravotným problémom, pre ktoré by tehotenstvo bolo potenciálne život ohrozujúce alebo sa inak neodporúčalo**
- podmienky pre náhradnú matku:

¹⁹ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 (uzavretá databáza) a informáciami z webového sídla holandskej vlády: <https://www.government.nl/topics/surrogate-mothers/surrogacy-legal-aspects> [cit. 2.5.2022]

- bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje – **nie**
- vekové obmedzenia – **do 44 rokov**
- zdravotné obmedzenia – **aspoň jeden predchádzajúci pôrod zdravého dieťaťa**

Komerčné surogačné materstvo zakazuje Trestný zákon a hoci neexistuje špecifická právna úprava altruistického surogačného materstva, v roku 1998 bola prijatá právna úprava, ktorá zaväzuje inštitúcie poskytujúce služby IVF v kontexte zmlúv o náhradnom materstve, spĺňať množstvo kritérií vrátane smerníc stanovených Holandskou spoločnosťou pre pôrodnictvo a gynekológiu. Inštitúcie musia tiež zabezpečiť, aby objednávateľskí rodičia poskytli všetok možný genetický materiál pre tehotenstvo.

Propagácia komerčného náhradného materstva je zákonom zakázaná podľa článkov 151b a 151c Trestného zákona. Zákon neumožňuje:

- zakladať webové stránky na inzerciu surogačného materstva v mene ľudí, ktorí hľadajú – alebo sa chcú stať – náhradnou matkou;
- jednotlivcom verejne oznámiť, napríklad na sociálnych sieťach, že hľadajú náhradnú matku – alebo že sa chcú stať náhradnou matkou.

Podľa holandského Občianskeho zákonníka, kapitola 11, článok 198 je matkou tá, ktorá dieťa porodila. Objednávateľská matka musí podstúpiť adopciu, ak chce získať rodičovské práva k dieťaťu. Ak je náhradná matka vydatá, zakladá sa otcovský príbuzenský vzťah s jej manželom. Ak náhradná matka nie je vydatá, objednávateľský otec môže uznať dieťa za svoje so súhlasom náhradnej matky a za predpokladu že medzi dieťaťom a objednávateľským otcom je blízky osobný vzťah.

Ohľadom adopcie – žiadosť objednávateľského páru posudzuje Rada pre ochranu detí. Rada schvaľuje žiadosť objednávateľského páru o adopciu pod podmienkou, že spolu žijú aspoň 3 roky a najmenej jeden rok vychovávajú dieťa a starajú sa oň. Nevyžaduje sa žiadna genetická spojitosť medzi dieťaťom a rodičmi, ktorí si ho chcú osvojiť. Navyše aj jedna osoba si môže osvojiť dieťa.

Zhrnutie usmernenia Holandskej spoločnosti pre pôrodnictvo a gynekológiu:

Vek náhradnej matky: Náhradná matka by nemala byť staršia ako 44 rokov (v súlade s vekovou hranicou pre IVF s darovaním vajíčok).

Plodnosť náhradnej matky: Náhradná matka už porodila zdravé dieťa a uvážila, že jej rodina je kompletná.

Informovaný súhlas: Všetky zúčastnené strany – to sú objednávateľskí rodičia, náhradná matka, ako aj jej partner, ak je to potrebné – musia byť informovaní ústne a písomne o všetkých

možných dôsledkoch tohto záväzku, či už ide o lekárske, psychologické alebo súdne aspekty, čo umožní overenie slobodného a informovaného súhlasu náhradnej matky.

Lekárske a psychologické preverovanie a podpora: Zúčastnené strany by mali mať prístup k psychologickej podpore počas celého procesu a po ňom. Navyše, z lekárskeho hľadiska, usmernenia stanovujú, že počet embryí implantovaných do tela náhradnej matky by mal byť obmedzený na dve, aby sa predišlo viacnásobným rizikám tehotenstva.

Vek objednávateľských rodičov: Objednávateľská matka by nemala byť staršia ako 40 rokov. Tento vekový limit je založený na očakávaných výsledkoch stimulácie vaječníkov a malej šanci na úspech tehotenstva cez IVF u žien nad 40 rokov, z dôvodu starnutia ich vajíčok.

Stiahnutie súhlasu objednávateľských rodičov: Zdá sa, že nie je potrebné prijať žiadne konkrétne ustanovenia na zabezpečenie, aby rodičia svoj súhlas neodvolali. Postup, ktorý majú dodržať objednávateľskí rodičia a podmienky, ktoré sú na nich kladené, sa zdajú byť tak prísne, že je veľmi nepravdepodobné, že by objednávateľskí rodičia potom svoj súhlas odvolali.

Bydlisko/národnosť objednávateľských rodičov/náhradnej matky: Smernice Holandskej spoločnosti pre pôrodnictvo a gynekológiu neformulujú žiadne požiadavky ohľadom miesta bydliska, alebo štátnej príslušnosti. Avšak niektoré centrá surogačného materstva stanovujú ďalšie požiadavky nad rámec tých, ktoré sú stanovené v smerniciach, napríklad aby strany mali holandskú štátnu príslušnosť a trvalý pobyt v Holandsku.

Požiadavky ohľadom súhlasu: Smernice Holandskej spoločnosti pre pôrodnictvo a gynekológiu venujú priestor aj požiadavke na poradenstvo. Stanovujú, že všetky strany, teda obaja objednávateľskí rodičia a náhradná matka a jej partner, by mali byť písomne a ústne informovaní o všetkých aspektoch, rizikách a nevýhodách procedúry na lekárskej, psychologickej alebo právnej úrovni. Poradenstvo vykonáva psycho-medicínsky tím, ktorý sa snaží získať informovaný súhlas, ktorý bude zaznamenaný v dohode spájajúcej všetky zúčastnené strany. Dohoda okrem iného stanovuje počet pokusov o IVF, ktoré akceptuje náhradná matka ako aj čas a spôsob odovzdania dieťaťa objednávateľským rodičom.

V roku 2014 vláda zriadila Národnú komisiu na kontrolu náhradného materstva a rodičovstva. Dňa 7. decembra 2016 komisia predložila svoju správu s názvom Rodičia a deti v 21. storočí ministromi bezpečnosti a spravodlivosti. Jedným z odporúčaní národnej komisie bolo, že pravidlá o surogačnom materstve by mali byť stanovené zákonom. Tento zákon by mal zabezpečiť náležitú starostlivosť počas tehotenstva a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti náhradnej matky a dieťaťa. Od okamihu narodenia musí zákon poskytovať právnu istotu o rodičoch, štátnej príslušnosti a mene dieťaťa a o tom, kto má rodičovské práva. Tým by sa objasnilo postavenie a povinnosti náhradnej matky a objednávateľských rodičov vo vzťahu k dieťaťu.

4.1.5 Írsko²⁰

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:
gestačné, altruistické
- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve:
áno, dohoda musí byť vopred schválená Regulačným orgánom AHR
- zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surogačnej matke:
dieťa po narodení, môže bývať so súhlasom náhradnej matky s objednávatel'skými rodičmi a v rozpätí 6 týždňov – 6 mesiacov po narodení môžu objednávatel'skí rodičia požiadať o prevod rodičovských práv
- podmienky pre objednávatel'ské páry:
  - neplodnosť, alebo neschopnosť donosiť životaschopný plod – **áno**
  - heterosexuálne, alebo aj homosexuálne páry – **nie je výslovne vymedzené**
  - aj slobodný rodič – **áno**
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje – **áno**
  - vekové obmedzenia – **áno, 21 – 47 rokov**
- podmienky pre náhradnú matku:
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje – **áno**
  - vekové obmedzenia – **áno, 25 – 47 rokov**
  - zdravotné obmedzenia – **posudok o dobrom zdravotnom stave**
  - predchádzajúce úspešne zavŕšené tehotenstvo – **áno**
- dokedy je možné vypovedať dohodu o surogačnom materstve (zo strany objednávatel'ského páru aj náhradnej matky):
odvolanie súhlasu je možné do transferu embrya

Vláda dňa 3. októbra 2017 schválila návrh zákona o asistovanej ľudskej reprodukcii (AHR) a súvisiacich oblastiach výskumu²¹.

Špecifické ustanovenia týkajúce sa náhradného materstva sú uvedené v časti 6 všeobecného systému. Povolené môže byť iba domáce, gestačné altruistické surogačné materstvo. Všetky dohody o surogačnom materstve musia byť vopred odsúhlasené všetkými stranami – náhradná matka aj objednávatel'ský pár a schválené Regulačným orgánom AHR. Ďalej musia náhradné matky a objednávatel'skí rodičia spĺňať aj ďalšie požiadavky dané zákonom.

Náhradná matka v rámci zmluvy o náhradnom materstve musí spĺňať nasledujúce podmienky:

²⁰ Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 (uzavretá databáza)

²¹ General Scheme of the Assisted Human Reproduction Bill 2017. Dostupné online (v angličtine): <https://assets.gov.ie/19004/d250693cb05d44e2b2c45d7cf26614d3.pdf> [cit. 2.5.2022]

- a) má obvyklý pobyt v Írsku,
- b) predtým porodila dieťa,
- c) má v čase podania žiadosti najmenej 25 rokov
- d) má v čase prenosu embrya najviac 47 rokov a
- e) pred podaním žiadosti o povolenie surogačného materstva bola posúdená a schválená ako vhodná na pozíciu náhradnej matky registrovaným praktickým lekárom a tiež poradcom.

Je zakázané, aby žena vystupovala ako náhradná matka po viac ako dvoch schválených zmluvách o náhradnom materstve.

Požiadavky na objednávateľských rodičov:

- dvaja objednávateľskí rodičia žijúci v manželstve, partnerstve, alebo kohabitácii, alebo samostatne žijúci človek
- vek aspoň 21 rokov v čase podania žiadosti o povolenie surogačného materstva
- obvyklý pobyt v Írsku
- použitie gaméty aspoň jedného z objednávateľských rodičov na vytvorenie embrya
- vek najviac 47 rokov v čase podania žiadosti o povolenie surogačného materstva
- neschopnosť počať, alebo vynosiť dieťa, tehotenstvo alebo pôrod by pravdepodobne neprežil/a, tehotenstvo alebo pôrod by predstavoval signifikantné ohrozenie zdravia rodiča.

Propagácia a reklama surogačného materstva je zakázaná.

Osoba môže, pokiaľ je na to spôsobilá, svoj súhlas odvolať alebo zmeniť v rámci dohody o surogačnom materstve v ktoromkoľvek štádiu pred prenosom embrya.

Po narodení dieťaťa dáva náhradná matka súhlas s tým, že dieťa môže žiť s objednávateľskými rodičmi. V schéme sa tiež stanovuje súdny mechanizmus, prostredníctvom ktorého možno rodičovstvo dieťaťa narodeného prostredníctvom surogačného materstva previesť z náhradnej matky (a jej manžela, ak je to aktuálne) na objednávateľského rodiča (rodičov). Žiadosť o prevod rodičovských práv musí byť podaná v rozpätí od 6 týždňov do 6 mesiacov od narodenia dieťaťa.

Vzhľadom na právnu a praktickú zložitosť regulácie komerčného surogačného materstva v iných jurisdikciách všeobecná schéma neupravuje účasť írskych občanov na medzinárodných obchodných dohodách o surogačnom materstve v iných krajinách.

Cieľom legislatívy AHR je podporovať a zabezpečovať zdravie a bezpečnosť rodičov, ďalších osôb zapojených do procesu (ako sú darcovia a náhradné matky) a predovšetkým detí, ktoré sa narodia v dôsledku AHR. Zohľadnenie blaha a najlepších záujmov detí narodených prostredníctvom AHR je kľúčovým princípom, na ktorom je systém založený.

4.1.6 Portugalsko²²

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:
gestačné, altruistické
- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve:
áno, za splnenia daných podmienok
- dokedy je možné vypovedať dohodu o surogačnom materstve (zo strany objednávateľského páru aj náhradnej matky):
zo strany náhradnej matky len do začatia procesu asistovaného oplodnenia
- podmienky pre objednávateľské páry:
  - neplodnosť, alebo neschopnosť donosiť životaschopný plod – **áno**
  - heterosexuálne, alebo aj homosexuálne páry – **áno**
  - aj slobodný rodič – **áno**

V Portugalsku zákon č. 32/2006 vydaný 26. júla 2006²³ upravuje medicínsky asistovanú reprodukciu a prístup k surogačnému materstvu. Tento zákon bol v auguste 2016 podstatne zmenený, pokiaľ ide o surogačné materstvo, prostredníctvom zákona č. 25/2016, vydaného 22. augusta 2016.²⁴

Pred touto novelou boli všetky právne dojednania, či už bezplatné alebo za odplatu, smerujúce k zavedeniu náhradného materstva považované za neplatné.

Novela dáva právny základ surogačnému materstvu v týchto prípadoch: a) absencia matrice; alebo b) lézie alebo ochorenie matrice, ktoré bráni otehotneniu absolútnym a definitívnym spôsobom.

Aj v týchto situáciách musia byť dojednania o náhradnom materstve výnimočné a bezplatné, musia mať písomnú formu a musia byť vopred schválené verejným orgánom – Národnou radou pre asistovanú reprodukciu – po predchádzajúcom prerokovaní Lekárskou advokátskou komorou.

Náhradné materstvo možno povoliť iba vtedy, ak sa má uskutočniť pomocou techniky medicínsky asistovaného oplodnenia za použitia gamét aspoň jedného z objednávateľských

²² Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza); *Surrogacy in the light of European Union law: brief considerations*. Dostupné online: <https://officialblogofunio.com/2019/07/22/surrogacy-in-the-light-of-european-union-law-brief-considerations/> [cit. 2.5.2022]

²³ Procriação medicamente assistida. Lei n.º 32/2006. Dostupné online (v portugalskom jazyku): <https://www.dre.pt/dre/legislacao-consolidada/lei/2006-34529775> [cit. 2.5.2022]

²⁴ V súčasnosti je rozhodnutím Ústavného súdu prístup k surogačnému materstvu pozastavený.

rodičov. V každom prípade, náhradná matka nikdy nemôže darovať svoje oocyty pre konkrétny zákrok, ktorý podstupuje.

Podľa článku 6 zákona procedúru surogačného materstva môžu využiť za splnenia daných podmienok všetky manželské páry, ktoré nie sú súdne alebo de facto odlúčené, alebo páry, ktoré spolu žijú, ako keby boli manželmi aspoň dva roky, ako aj každá slobodná žena (bez ohľadu na to, či ide o páry rôzneho alebo rovnakého pohlavia). Prístup k týmto technikám majú iba ľudia vo veku 18 rokov alebo starší.

Ani nový zákon však nebol oslobodený od kritiky, čo vyvrcholilo rozsudkom portugalského ústavného súdu č. 225/2018 a následným pozastavením prístupu k surogačnému materstvu. Podľa portugalského ústavného súdu náhradné materstvo vykonávané v zmysle zákona č. 25/2016 – s výnimočnou a bezodplatnou povahou a obmedzenou len na prípady povolené zákonom – neporušuje princíp ľudskej dôstojnosti (ani náhradnej matky, ani dieťaťa), ani povinnosť štátu chrániť dieťa. Prílišná neurčitosť zákona (ako v prípade odsekov 4, 10 a 11 článku 8), absencia náhradného práva na odstúpenie od dohody (obmedzené na možnosť odvolania súhlasu poskytnutého náhradnou matkou iba do doby, kým sa začne proces asistovaného oplodnenia) a neuplatnenie režimu neplatnosti náhradného materstva (článok 8 ods. 12, keďže zákon nerozlišuje medzi účinkami platnej zmluvy a nulitnej zmluvy) odôvodňujú vyslovenie nesúladu s ústavou. Očakávajú sa zmeny v úprave náhradného materstva, najmä riešenie, ktoré zákonodarcia nájde na ochranu záujmov zainteresovaných strán: náhradnej matky, objednávateľského páru a najmä dieťaťa.

4.1.7 Rumunsko²⁵

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:

gestačné, altruistické

- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve:

nie je zákonom upravená, prípadná dohoda nie je vymáhateľná

- zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surogačnej matke:

matkou je tá, čo dieťa porodila (náhradná matka), za otca môže byť so súhlasom náhradnej matky uznaný objednávateľský otec; objednávateľská matka si môže za flexibilnejších podmienok adoptovať dieťa svojho manžela (partnera)

²⁵ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

V súčasnosti nie je režim surogačného materstva v rumunskej legislatíve výslovne upravený. Platný občiansky zákonník takúto dohodu nezakazuje a ani neumožňuje. Napriek tomu systémový výklad všetkých ustanovení týkajúcich sa asistovanej reprodukcie neponúka konzistentné právne riešenia problémov súvisiacich so surogačným materstvom. Hoci je to teoreticky povolené, tento druh dohody nemá právne účinky pokiaľ náhradná matka nemôže byť nútená vzdať sa zákonom predpokladanej materskej väzby.

Rumunské právne predpisy stanovujú, že materské právo vzniká porodením dieťaťa. Táto skutočnosť sa preukazuje lekársym potvrdením vydaným lekársym zariadením, kde sa dieťa narodilo. Teoreticky predpoklad materstva je absolútny a nemožno ho napadnúť. Ak sa dieťa nenarodí v zdravotníckom zariadení a nie je lekársky doklad o pôrode, matka sa definuje podľa genetickej zhody s dieťaťom.

Čl. 414 ods. 1 Občianskeho zákonníka zavádza prezumpciu otcovstva pre manžela matky dieťaťa, ak je dieťa počaté alebo narodené počas manželstva. Genetický otec, ktorý nie je zosobášený s matkou, môže uznať otcovský vzťah (ak matka nie je vydatá), alebo poprieť zákonnú domnienku otcovstva, ak je matka vydatá za iného muža. Novú právnu domnienku otcovstva ustanovuje nový Občiansky zákonník pre muža, ktorý v období počatia žil s matkou dieťaťa. Tento musí formálne uznať otcovstvo dieťaťa; ak ho odmietne, matka môže podať návrh na určenie jeho otcovstva.

Možným riešením pre objednávateľských (genetických) rodičov by bola adopcia dieťaťa od jeho zákonného rodiča (rodičov). Objednávateľský otec priznáva otcovstvo k dieťaťu so súhlasom náhradnej matky (zákonne sa predpokladá, že je matkou dieťaťa). Objednávateľská matka si môže adoptovať dieťa svojho partnera (nie hneď, ale za flexibilnejších podmienok ako pri bežnej adopcii). Postup osvojenia je však veľmi dlhý a ťažký a vždy existuje riziko, že by súd mohol žiadosť o adopciu zamietnuť. Paradoxom tohto riešenia je navyše povinnosť pre genetickú matku adoptovať svoje vlastné dieťa.

4.1.8 Spojené kráľovstvo²⁶

- aký druh surogačného materstva je legálny: tradičné alebo gestačné; altruistické alebo komerčné:
altruistické (narodené prostredníctvom licencovanej liečby neplodnosti)
- prípustnosť dohôd o surogačnom materstve:
áno
  - zákonné určenie rodičovstva k dieťaťu, narodenému surogačnej matke:
ihneď po narodení dieťaťa je zákonnou matkou náhradná matka, avšak existuje zrýchlený spôsob prevodu rodičovských práv na objednávateľský pár (za splnenia určitých podmienok a so súhlasom náhradnej matky)
- podmienky pre objednávateľské páry:
  - neplodnosť, alebo neschopnosť donosiť životaschopný plod – **nie (ale dieťa sa musí počať po licencovanej liečbe neplodnosti)**
  - heterosexuálne, alebo aj homosexuálne páry – **oboje**
  - aj slobodný rodič – **áno**
  - bydlisko v štáte, ktorého právna úprava sa aplikuje – **aspoň 1 z rodičov**
  - vekové obmedzenia – **nad 18 rokov**
  - iné – **genetické prepojenie s aspoň jedným rodičom**
- podmienky pre náhradnú matku:
  - vekové obmedzenia – **nie**
  - zdravotné obmedzenia – **nie**

Zatiaľ čo Spojené kráľovstvo je široko citované ako krajina, ktorá má komplexnú právnu úpravu zmlúv o surogačnom materstve, v skutočnosti len umožňuje prevod rodičovských práv po pôrode dieťaťa za určitých okolností a pri splnení určitých podmienok. Vnímanie, že Spojené kráľovstvo plne legalizuje náhradné materstvo, môže byť čiastočne spôsobené tým, že od polovice 80. rokov má Spojené kráľovstvo osobitný právny predpis pre náhradné materstvo: zákon o surogačnom materstve z roku 1985 (SAA 1985). Avšak, primárny účel SAA 1985 je zakázať a kriminalizovať určité obchodné aktivity v súvislosti so zmluvami o surogačnom materstve, ako je reklama, sprostredkovanie a vytváranie zisku treťou stranou. SAA z roku 1985 priamo nezakazovala surogačné materstvo, pričom z paragrafu 2 ods. 2 je jasné, že u ženy nejde o trestný čin, ak uzavrie dohodu s cieľom stať sa náhradnou matkou alebo pre niekoho iného s cieľom, aby iná žena vynosila pre nich dieťa. Zákon tiež neposkytuje žiadny rámec pre zabezpečenie surogácie, alebo zákonné rodičovstvo.

²⁶ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 (uzavretá databáza) a informáciami z webového sídla Spojeného kráľovstva: <https://www.gov.uk/legal-rights-when-using-surrogates-and-donors> [cit. 2.5.2022]

Avšak v roku 1992 boli prijaté nové ustanovenia „Rodičovského poriadku“, ktoré umožnili rýchlejší prenos zákonného rodičovstva na objednávateľský pár po narodení dieťaťa, ak sú splnené určité podmienky. Tento proces je v podstate zrýchlený adopčný proces na základe zmluvy o surogačnom materstve. Formálna žiadosť musí byť podaná súdu a sudca zváži, či boli splnené všetky kritériá. Podmienkou prevodu rodičovských práv je aj súhlas náhradnej matky (prípadne zákonného otca dieťaťa).

V roku 2008 bol prijatý zákon o humánnom oplodnení a embryológii (HFEA 2008), ktorý zmenil kritériá pre oprávnenosť na podanie žiadosti o rodičovské práva. Podľa predchádzajúceho zákona z r. 1990 bola možnosť uchádzať sa o rodičovské práva obmedzená na manželské páry. HFEA 2008 rozšíril túto možnosť aj na nezosobášených a osoby rovnakého pohlavia za podmienky dohody o surogačnom materstve.

V Spojenom kráľovstve je podmienkou pre legálnosť surogačného materstva skôr spôsob, akým došlo k počatiu dieťaťa ako to, či sa jedná o tradičné, respektíve gestačné surogačné materstvo. K otehotneniu náhradnej matky musí dôjsť iným spôsobom, ako je pohlavný styk. HFEA 2008 poskytuje zákonnú schému pripisovania rodičovstva pre dieťa narodené prostredníctvom licencovanej liečby neplodnosti vrátane použitia darovaných gamét.

Objednávateľskí rodičia musia mať aspoň čiastočné genetické spojenie s dieťaťom, toto genetické spojenie môže byť samozrejme s oboma objednávateľskými rodičmi, ale minimálne s jedným z nich. V právnych predpisoch nie je nič, čo by vyžadovalo, aby objednávateľskou matkou bola žena zdravotne neschopná úspešného tehotenstva a pôrodu. Je však možné, že v súvislosti s licencovanou lekárskou liečbou neplodnosti, to môže lekár vyžadovať predtým, ako dá súhlas s poskytnutím náhradnej matky na liečbu neplodnosti.

Objednávateľskí rodičia musia požiadať o prevod rodičovských práv do šiestich mesiacov od narodenia dieťaťa. Dôležité je, že v čase podania žiadosti musí byť domov dieťaťa u žiadateľov.

V čase podania žiadosti musí mať aspoň jeden z objednávateľských rodičov bydlisko v Spojenom kráľovstve. Bydlisko v Spojenom kráľovstve neznamena len v čase podania žiadosti, ale po podstatnú dobu pred podaním žiadosti.

Obaja objednávateľskí rodičia musia mať v čase podania žiadosti viac ako 18 rokov. V legislatíve nie je uvedená horná veková hranica. Keďže surogačné materstvo nie je regulované ex-ante, neexistujú žiadne zákonné vekové obmedzenia, pokiaľ ide o náhradnú matku. Avšak vekové hranice s ohľadom na licencovanú liečbu neplodnosti môžu byť použiteľné podľa pokynov inštitúcie Human Fertilization and Embryology.

Súd sa musí ubezpečiť, že neboli vyplatené žiadne peniaze alebo prospech, okrem „primeraných výdavkov“ v súvislosti so zmluvou o surogačnom materstve. Primeranosť týchto výdavkov súd posudzuje spätne.

V Spojenom kráľovstve sú teda dohody o náhradnom materstve zákonné, hoci nemôžu byť komerčné, sprostredkované alebo inzerované na komerčné využitie. Takisto nemôžu byť súdne vymáhateľné. Náhradné materstvo umožňuje veľký počet neziskových agentúr, ktoré vznikli a ktoré pomáhajú nadväzovať kontakty medzi zúčastnenými stranami. Zákon z roku 2008 povolil reklamu takýmto organizáciám.

Anglické zákony podporujú náhradné materstvo, ale snažia sa kontrolovať spôsob, akým sa uskutočňuje (altruistický, so súhlasom, súkromne organizovaný). Základným cieľom je zabrániť ženám v uzatváraní komerčných zmluvných dohôd, ktoré by neskôr neboli schopné plniť, čo by mohlo viesť k ich zneužívaniu. Protiargumentom je, že neumožnením vykonateľných zmlúv a komerčných spoločností by boli dohody o náhradnom materstve ešte oveľa viac riskantné.

V dôsledku toho je hľadanie náhradného materstva v zahraničí atraktívne pre britských žiadateľov o riešenie problému s plodnosťou, keďže celý proces je na zahraničných klinikách lepšie organizovaný, rýchlejší a s poskytnutím vykonateľnej zmluvy. Na základe zákonov Spojeného kráľovstva existuje však povinnosť postihnúť takýchto rodičov po ich návrate z cudziny.

Vláda Spojeného kráľovstva zverejnila formálne usmernenia týkajúce sa dohôd o cezhraničnom surogačnom materstve, imigrácie a pravidiel občianstva. Tieto usmernenia neposkytujú schému na získavanie rodičovských práv voči dieťaťu v prípadoch cezhraničného surogačného materstva, poskytujú iba usmernenie, pokiaľ ide o zásady, ktoré sa budú brať do úvahy pri schvaľovaní žiadostí o vycestovanie a imigračný status. Vo vzťahu k rodičovským právam objasňujú, že na dotknuté strany sa vzťahuje vnútroštátne právo, to znamená, že zahraničné rodné listy a/alebo súdne príkazy nie sú pre vnútroštátne orgány záväzné.

4.2 Štáty, ktoré nemajú právnu úpravu surogačného materstva (ale z iných právnych noriem vyplýva jeho zložitá alebo nemožná realizácia)

4.2.1 Česká republika²⁷

Inštitút surogačného materstva nie je v Českej republike výslovne zakázaný, ale nie je ani právne upravený. Avšak z niektorých čiastkových právnych predpisov vyplývajú závažné prekážky k realizácii surogačného materstva – napr. neplatnosť a nevymáhateľnosť dohôd o surogačnom materstve, alebo princíp zachovania anonymity darcu pri asistovanej reprodukcií a taktiež princíp prisudzovania materstva žene, ktorá dieťa porodila.

Občiansky zákonník, t. j. zákon č. 89/2012 Zb., náhradné materstvo nepripúšťa. Zákon ponecháva v platnosti všeobecnú zásadu určenia matky a podľa § 775 je matkou dieťaťa žena, ktorá ho porodila. Jediná výslovná zmienka náhradného materstva je obsiahnutá v ustanovení § 804 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého je osvojenie vylúčené medzi osobami spolu príbuznými v priamej línii a medzi súrodencami. To však neplatí v prípade náhradného materstva. Vzťahy medzi biologickou matkou a dieťaťom môžu byť teda upravené cestou osvojenia.

Otcovstvo je určené súhlasným vyhlásením náhradnej matky a biologického otca. Po pôrode je potom dieťa osvojené biologickou matkou a zverené do starostlivosti biologických rodičov. Občiansky zákonník teda náhradné materstvo na základe zmluvy neumožňuje. Dôvodová správa k § 775 Občianskeho zákonníka dokonca výslovne stanovuje, že žalobe ženy, ktorá bola darkyňou genetického materiálu, proti žene, ktorá dieťa porodila, nemožno vyhovieť. Náhradné materstvo by bolo tiež v rozpore s princípom zachovania anonymity darcu a neplodného páru, ako ho upravuje § 10 zákona č. 373/2011 Zb., o špecifických zdravotných službách. Náhradné materstvo v pôvodnom slova zmysle je tak v rozpore nielen s týmto zákonom, ale aj s úpravou občianskoprávných vzťahov obsiahnutou v Občianskom zákonníku.

---

²⁷ Informácie pochádzajú zo štúdie Parlamentného inštitútu PS ČR: Bartošková, P.: *Legislativní úprava náhradního mateřství ve vybraných zemích*, 2013; Komárková, L.: Právní problematika náhradního (surogátního) mateřství. In *ePrávo* 2020, Dostupné online: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-problematika-nahradniho-surogatniho-materstvi-112201.html>; doplnené informáciami Európskeho centra pre parlamentný výskum a dokumentáciu ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 (uzavretá databáza) [cit. 2.5.2022]

4.2.2 Bulharsko²⁸

Súčasná bulharská legislatíva obsahuje sériu reštriktívnych ustanovení v súvislosti so surogačným materstvom. V článku 60 ods. 1 zákona o rodine sa uvádza, že status dieťaťa sa rozhoduje pri narodení a v článku 60 ods. 2 sa uvádza, že matkou je žena ktorá dieťa porodila aj v prípadoch asistovanej reprodukcie. Okrem toho surogačné materstvo bolo kriminalizované v súlade s článkom 182 bulharského trestného zákonníka a časť IV, článok 5 ods. 14 vyhlášky číslo 28 o asistovanej reprodukci z 20.6.2007, ktorým sa zakazuje mimotelové oplodnenie za účelom surogačného materstva. Článok 182(a)(3) stanovuje, že:

„Ten, kto koná ako sprostredkovateľ, s cieľom získať nezákonný finančný prospech, medzi osobou alebo rodinou, ktorá si želá adoptovať dieťa, a rodičom, ktorý chce opustiť dieťa, alebo ženou, ktorá súhlasí s vynosením dieťaťa odovzdaním na adopciu, sa potrestá odňatím slobody až na dva roky a pokutou až do výšky 3000 BGL (1 531 EUR).“

V § 130 ods. 4 zákona o zdravotnom stave sa uvádza, že je možné odobrať vajíčko jednej žene a umiestniť ho do tela inej ženy. Zatiaľ čo tento článok je jasne navrhnutý tak, aby umožňoval darovanie vajíčka, ustanovenia uvedené vyššie znamenajú, že sa to nevzťahuje na opatrenia týkajúce sa gestačného surogačného materstva.

Hoci bulharské zákony v súčasnosti zakazujú všetky druhy surogačného materstva, existujú napriek tomu zdravotné strediská v Bulharsku, kde sa náhradné materstvo údajne vykonáva. Typické je, že pár s reprodukčnými problémami nájde ženu, ktorá im porodí ich genetické dieťa. Otec formálne uznáva otcovstvo dieťaťa a potom genetická matka adoptuje dieťa. To sa zvyčajne, ale nie vždy, stáva medzi členmi rodiny a je to altruistické. Na internete je ale taktiež veľa inzerátov ľudí hľadajúcich náhradné matky a žien, ktoré sú ochotné stať sa náhradnými matkami.

4.2.3 Fínsko²⁹

Náhradné materstvo je vo Fínsku znemožnené od roku 2007, kedy do platnosti vstúpil zákon o asistovanej liečbe neplodnosti (1237/2006). Podľa § 8 zákona asistovaná liečba neplodnosti nemôže byť poskytnutá, ak je dôvod predpokladať, že dieťa bude vydané na adopciu. Navyše podľa § 35 zákona osobe, ktorá úmyselne poskytuje pomoc pri takejto liečbe neplodnosti, bude udelená pokuta.

---

²⁸ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* C. d.

²⁹ Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

V roku 2017 však bol prijatý úplne nový zákon o materstve (253/2018). Do platnosti vstúpil v apríli 2019. Obsahuje ustanovenia týkajúce sa situácií, keď sa dieťa narodilo prostredníctvom surogačného materstva mimo Fínska a niekto iný je ustanovený ako matka dieťaťa namiesto osoby, ktorá dieťa porodila. Podľa § 45 zákona rozhodnutie, ktorým sa niekto ustanovuje za matku dieťaťa namiesto osoby, ktorá dieťa porodila, môže byť vo Fínsku uznané iba vtedy, ak:

- 1) bolo vydané v štáte, v ktorom má osoba ustanovená ako matka obvyklý pobyt v čase narodenia dieťaťa a v ktorom sa zdržiavala nepretržite najmenej jeden rok pred narodením dieťaťa; alebo
- 2) uznáva sa v štáte, v ktorom má osoba ustanovená ako matka, obvyklý pobyt v čase narodenia dieťaťa, v ktorom sa zdržiavala nepretržite najmenej jeden rok pred narodením dieťaťa.

Cieľom týchto ustanovení je zabrániť obchádzaniu zákazu náhradného materstva tým, že sa vyžaduje mať dostatočné spojenie so štátom, v ktorom bolo rozhodnutie vydané alebo uznané.

4.2.4 Maďarsko³⁰

V súčasnosti nie je surogačné materstvo v Maďarsku definované v právnych aktoch: nejde teda o trestný čin, ale nie je legálne, preto sa lekári nesmú zúčastniť podobného zásahu a dohody o surogačnom materstve sú neplatné. Zákon č. 154 z roku 1997 o zdraví³¹, § 165-179 stanovuje typy ľudských reprodukčných postupov, ktoré môžu byť legálne v Maďarsku a medzi ktorými náhradné materstvo nie je.

Niektoré páry sa snažia nájsť náhradnú matku v zahraničí – napríklad na Ukrajine. V Maďarsku sa však žena, ktorá porodí dieťa, považuje za matku tohto dieťaťa (zákon V z roku 2013 o občianskom zákonníku, oddiel 4:115), takže v prípade surogačného materstva by musela žena, ktorá porodila dieťa, poskytnúť novorodenca objednávateľskej matke otvoreným adopčným konaním (podľa Haagskeho dohovoru o medzinárodnej adopcii maloletých, podpísaného v roku 1993, ktorý je v Maďarsku prijatý zákonom č. 80 z roku 2005³²). Haagsky dohovor z roku 1993 zakazuje adopcie za odplatu – takže v takom prípade ani maďarský, ani zahraničný opatrovnícky orgán nepovolí adopciu.

³⁰ Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

³¹ 1997. évi CLIV. Törvény az egészségügyről. Dostupné online (v maďarčine): <https://njt.hu/jogszabaly/1997-154-00-00> [cit. 5.5.2022]

³² 2005. évi LXXX. Törvény a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Háagban, 1993. május 29. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről. Dostupné online (v maďarčine): <https://njt.hu/jogszabaly/2005-80-00-00> [cit. 5.5.2022]

Podľa maďarského Trestného zákona (zákon č. 100 z roku 2012 § 213) každý, kto zmení alebo zruší rodinný stav inej osoby, je vinný z trestného činu, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody neprevyšujúci tri roky.

4.2.5 Nemecko³³

V Nemecku nie je náhradné materstvo samo o sebe výslovne zakázané ani trestné. Avšak, pričlenenie strany, ktorá je ochotná adoptovať si dieťa narodené prostredníctvom surogačného materstva (objednávateľskí rodičia) so ženou ktorá je ochotná slúžiť ako náhradná matka – sprostredkovanie surogačného materstva, podlieha sankciám. Takže trestné je sprostredkovanie dohody o surogačnom materstve. Tiež dohody o surogačnom materstve sú neúčinné a nevykonateľné.

Tri právne zdroje sa zaoberajú surogačným materstvom:

i) Nemecký občiansky zákonník (Bürgerliches Gesetzbuch – BGB): § 134 – akýkoľvek právny úkon porušujúci zákonný zákaz je neplatný, ak zákon neustanovuje inak; § 138 ods. 1 – akýkoľvek právny úkon porušujúci verejný poriadok (bonos mores) je neplatný.

ii) Zákon o ochrane embryí 1990¹³⁴: podľa § 1 ods. 1 ods. 7 „ktokoľvek bude potrestaný trestom odňatia slobody až na tri roky alebo peňažným trestom, ak ... sa pokúsi vykonať umelé oplodnenie ženy, ktorá je pripravená sa po pôrode natrvalo vzdať svojho dieťaťa (náhradná matka) alebo do nej preniesť ľudské embryo“. Podľa tohto ustanovenia sa nevyžaduje „dohoda“ v technickom zmysle; samotná ochota náhradnej matky odovzdať dieťa tretej osobe stačí.

Trestným sankciám teda podlieha lekár, kto sa pokúsi vykonať umelé oplodnenie náhradnej matky, ale samotná náhradná matka, ani objednávateľskí rodičia nie sú trestne stíhateľní. Ak je žena inseminovaná spermiami objednávateľského otca bez lekárskej pomoci, prostredníctvom pohlavného styku alebo „domácou insemináciou“, tento druh operácie nebude podliehať žiadnej sankcii.

iii) Zákon o adopcii: podľa § 13 písm. a) je náhradná matka žena, ktorá dohodou súhlasila (1) s umelým alebo prirodzeným oplodnením, prípadne (2) dať si implantovať cudzie embryo a po pôrode odovzdať dieťa na adopciu alebo iné trvalé ubytovanie. Ešte raz, tento druh činnosti sám o sebe nie je zakázaný. Podľa § 13 písm. b) sprostredkovanie náhradnej matky znamená spojenie strany, ktorá je ochotná adoptovať si dieťa narodené náhradnej matke alebo je iným spôsobom pripravená sa oňho trvalo starať (objednávateľskí rodičia) so ženou, ktorá je ochotná slúžiť ako náhradná matka. Takéto sprostredkovanie je formálne zakázané (§13(c))

---

³³ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 (uzavretá databáza)

a dokonca podľa §14(b) trestné (odňatie slobody až na jeden rok alebo peňažný trest). Akákoľvek reklama takýchto služieb je zakázaná (§13(d)). Trestom odňatia slobody až na 2 roky alebo peňažným trestom môže byť potrestaný ten, kto má peňažný prospech, respektíve príslub takéhoto prospechu zo sprostredkovania náhradnej matky. Ak páchatel premieňa takéto aktivity na podnikateľskú činnosť za účelom finančného zisku alebo výnosov na komerčnej báze, trestom môže byť aj odňatie slobody na 3 roky alebo peňažný trest. § 14(b)(3) potvrdzuje, že náhradní a objednávatel'skí rodičia nemôžu byť sankcionovaní.

4.2.6 Poľsko³⁴

Náhradné materstvo nie je v Poľsku výslovne právne upravené. Zákaz surogačného materstva však vyplýva z ustanovení niektorých právnych predpisov:

- zákon z 25. februára 1964, zákon o rodine a poručníctve, Zbierka zákonov z roku 2020, bod. 1359. Podľa § 619 tohto zákona matkou dieťaťa je žena, ktorá dieťa porodila. Toto nariadenie sa objavilo v poľskom zákone v roku 2009 s cieľom rozptýliť pochybnosti, ktoré môžu vzniknúť v súvislosti s modernými technikami napomáhania oplodneniu. Má sa za to, že zavedením tohto ustanovenia sa vylúčila možnosť uzatvorenia účinnej zmluvy o náhradnom materstve. Pod čl. 58 zákona z 23. apríla 1964 Občiansky zákonník, Zbierka zákonov z roku 2020, bod. 1740 je akákoľvek zmluva o dieťati alebo embryu neplatná;
- zákon z 25. júna 2015 o liečbe neplodnosti, Zbierka zákonov z roku 2020, bod. 442. Tento zákon upravoval zásady/pravidlá darčovstva embryí. Ustanovenia tohto zákona veľmi sťažujú legálne využitie darčovstva embryí na surogačné materstvo.

Treba poznamenať, že v Poľsku sa diskutuje o právnych problémoch surogačného materstva. Ide napríklad o odporúčanie upraviť ustanovenia Trestného zákona tak, aby organizovanie alebo propagovanie praxe surogačného materstva za účelom finančného zisku bolo výslovne zahrnuté do skutkovej podstaty trestného činu.

4.2.7 Rakúsko³⁵

Surogačné materstvo nie je v Rakúsku možné, aj napriek tomu, že v r. 2015 došlo k novelizácii zákona o reprodukčnej medicíne, na základe ktorej sa umožnil prístup

³⁴ Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

³⁵ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

k metódam asistovanej reprodukcie aj pre ženy, žijúce v registrovanom partnerstve, umožnilo sa darovanie vajíčok (neplodnej žene) a taktiež transfer jedného embrya.

Podľa rakúskeho práva platí právna domnienka, podľa ktorej je matkou žena, ktorá dieťa vynosila a porodila. V prípade surogačného materstva by bola náhradná matka považovaná za zákonnú matku.

Podľa zákona je otcom dieťaťa: (1) muž ženatý s matkou v čase, keď porodila dieťa alebo jej manžel, ktorý zomrel nie viac ako 300 dní pred pôrodom; alebo (2) muž, ktorý uznal otcovstvo, alebo (3) muž, ktorého otcovstvo bolo určené súdom.

Ak žena podstúpila asistovanú reprodukciu maximálne 300 dní a minimálne 180 dní pred pôrodom, druhým rodičom môže byť žena: (1) ktorá bola v čase pôrodu partnerkou matky v registrovanom partnerstve alebo zomrela ako registrovaná partnerka matky nie viac ako 300 dní pred narodením dieťaťa; alebo (2) ktorá priznala rodičovstvo; alebo (3) ktorej rodičovstvo určil súd.

Ak by bolo potenciálnym otcom viac mužov, otcom sa stane ten, kto s matkou uzavrel manželstvo ako posledný. Ak by spĺňalo podmienky na druhého rodiča viacero žien, druhým rodičom je tá, ktorá ako posledná uzavrela registrované partnerstvo s matkou.

Z uvedeného vyplýva, že právne predpisy tak, ako sú v súčasnosti nastavené (ohľadom asistovanej reprodukcie a tiež rodičovských práv), nevytvárajú podmienky pre surogačné materstvo.

4.3 Štáty so zákazom surogačného materstva a trestnými sankciami

4.3.1 Francúzsko³⁶

Judikatúra viedla vo Francúzsku k zákazu sprostredkovateľských organizácií, umožňujúcich náhradné materstvo.

Od roku 1994 francúzske zákony kategoricky zakazujú všetky formy surogačného materstva (bez ohľadu na jeho účel, altruistický alebo komerčný, a bez ohľadu na kontext, lekársky alebo rodičovský). Zákaz používania tejto praktiky je v civilnej oblasti sankcionovaný absolútnou neplatnosťou dohody (Občiansky zákonník článok 16-7, podľa ktorého „akákoľvek dohoda týkajúca sa oplodnenia alebo tehotenstva v mene iných je neplatná“) a v trestnej oblasti nápravnými trestami.

Na poli trestného práva existujú dva potenciálne trestné činy: (a) podnecovanie k opusteniu dieťaťa a (b) výmena dieťaťa.

- a) Článok 227-12 Trestného zákona stanovuje, že „podnecovanie rodičov alebo jedného z rodičov k opusteniu narodeného alebo nenarodeného dieťaťa buď peňažným ziskom, alebo darom, alebo sľubmi, vyhrážkami, alebo zneužitím právomoci, sa trestá odňatím slobody na šesť mesiacov a pokutou 7 500 EUR; ten, kto koná za peňažný zisk ako sprostredkovateľ medzi osobou, ktorá si chce osvojiť dieťa a rodičom, ktorý chce opustiť svoje narodené alebo nenarodené dieťa, sa trestá jedným rokom odňatia slobody a peňažným trestom vo výške 15 000 EUR; sankcie stanovené druhým odsekom sa vzťahujú na konanie ako sprostredkovateľ medzi osobou alebo párom, ktorý si ho želá osvojiť dieťa a ženou, ktorá súhlasí, že porodí toto dieťa s úmyslom vzdať sa ho. Ak je trestný čin opakovane páchaný za účelom peňažného zisku, vzniknuté sankcie sa zdvojnásobia“.
- b) Článok 227-13 Trestného zákona trestá „úmyselné nahradenie, nepravdivé vyhlásenie alebo zatajenie, ktoré porušuje občiansky stav dieťaťa, tromi rokmi odňatia slobody a peňažným trestom 45 000 EUR“. Tento článok sa zameriava najmä na hypotézu, v ktorej sa objednávateľskej matke falošne v rodnom liste pripisuje dieťa, ktoré neporodila.

Je však potrebné pripomenúť, že francúzsky Trestný zákon nepostihuje trestné činy, nespáchané na francúzskom území. Ide o uplatnenie princípu teritoriality Trestného zákona. Francúzsky občan odchádzajúci do zahraničia, aby sa zapojil do skutkov, ktoré by boli kvalifikované ako trestné činy vo Francúzsku, avšak nepredstavujú trestné činy v hostiteľskej krajine, nemôže byť po návrate do Francúzska pri absencii reciprocity vystavený trestnému

³⁶ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d. a požiadavky ECPRD č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

stíhaniu. (Riešenie by bolo iné, ak by trestný čin kvalifikovalo francúzske právo ako závažný trestný čin. Závažný trestný čin spáchaný francúzskym občanom v zahraničí je vždy trestný, a to aj pri absencii reciprocity.)

Zápis detí narodených v zahraničí náhradnej matke do francúzskeho občianskeho registra nie je automatický. Ak ani jeden z predpokladaných rodičov nie je geneticky príbuzný dieťaťu, zápis do matriky nie je možný.

Národný poradný etický výbor (CCNE) zverejnil v júli 2018 správu, v ktorej obhajoval pokračovanie zákazu všetkých foriem surogačného materstva vo Francúzsku. Treba si však uvedomiť, že vo verejnej mienke existuje výrazný posun v prospech surogačného materstva.

4.3.2 Slovinsko³⁷

Neplodné páry v Slovinsku sa môžu stať rodičmi len na základe biomedicínskej asistovanej reprodukcie alebo adopcie. Náhradné materstvo nie je výslovne zakázané, ale biomedicínska pomoc v súvislosti s ním áno.

§ 7 zákona o liečbe neplodnosti a postupoch biomedicínsky asistovanej reprodukcie³⁸ stanovuje, že žena, ktorá má v úmysle zanechať dieťa za úhradu alebo bezplatne tretej osobe (surogačné materstvo), nemá nárok na biomedicínsky asistované oplodnenie. Nasledujúci § stanovuje, že biomedicínsky asistovaná reprodukcia nie je povolená so súčasným použitím darovaných vajíčok a darovaných spermií (a stanovuje pokuty v § 43 za porušenie týchto ustanovení).

Trestný zákon navyše stanovuje trest odňatia slobody až na tri roky pre tých, ktorí nezákonne vykonajú oplodnenie s biomedicínskou asistenciou za účelom náhradného materstva (§ 121).

Surogačné materstvo nepripúšťa ani Kódex lekárskej etiky, v ktorom je stanovené: „V prípade zníženej plodnosti lekár ponúka poradenstvo a primerané využitie biomedicínskych liečebných postupov. Náhradné materstvo nie je povolené.“ (článok 24).

---

³⁷ Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

³⁸ Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo (ZZNPOB). Dostupné online (v slovinskom jazyku): <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2518> [cit. 2.5.2022]

4.3.3 Španielsko³⁹

V Španielsku bol zákaz surogačného materstva zavedený zákonom z 22. novembra 1988 o technikách medicínsky asistovanej reprodukcie a potvrdený zákonom č. 14 z 26. mája 2006. Tento zákon stanovuje, že: „1. Zmluva o vyvolaní tehotenstva, či už za účelom zisku alebo bezodplatne, ženy, ktorá sa vzdá materských práv v prospech zmluvnej strany alebo tretej osoby, bude neplatná. 2. Rodičovstvo detí narodených z náhradného materstva sa určí podľa toho, kto dieťa porodil. 3. Biologický otec si ponecháva možnosť napadnúť otcovstvo v súlade so štandardnými právnymi predpismi“ (čl. 10).

Tento zákon náhradné materstvo výslovne zakazuje a posilňuje predpoklad, podľa ktorého matka je žena, ktorá dieťa porodila.

Z trestnoprávneho hľadiska čl. 221 Trestného zákona (podľa verzie z roku 2003) ustanovuje: 1. Tí, ktorí za ekonomickú kompenzáciu odovzdajú dieťa inému jednotlivcovi, bez existencie rodičovského vzťahu k dieťaťu, ktorý nepodstupuje právny postup opatrovníctva, hosťovania alebo adopcie s cieľom vytvoriť vzťah analogický k rodičovstvu, bude potrestaný odňatím slobody v trvaní od jedného do päť rokov, a zákazom výkonu rodičovských práv, alebo poručníctva počas obdobia od štyroch do 10 rokov. 2. Uplatní sa rovnaká sankcia voči osobe, ktorá dieťa prijíma ako sprostredkovateľ, aj v prípade pôrodu dieťaťa v cudzine.

Okrem toho sa vyvodzujú sankcie vo forme pokút. Surogačné materstvo je sankcionované pokutou od 10 000 do milióna EUR a môže viesť k zatvoreniu lekárskeho centra, alebo centra asistovanej reprodukcie, ktoré sa na ňom podieľali.

Dodnes nebol zdokumentovaný žiaden takýto trestný prípad.

4.3.4 Taliansko⁴⁰

V Taliansku sú všetky formy náhradného materstva zakázané, či už tradičné alebo gestačné, komerčné alebo altruistické. Zákon č. 40 zo dňa 19.2.2004 s názvom Pravidlá o poskytovaní asistovanej reprodukcie, zavádza zákaz využívania gamét od darcov a konkrétne hovorí: „Každý, kto v akejkoľvek forme využíva alebo komercializuje gaméty alebo embryá alebo surogačné materstvo sa odsudzuje na 3 mesiace až 2 roky odňatia slobody a zaplatenie pokuty od 600 000 do 1 000 000 EUR“ (článok 12 ods. 6).

---

³⁹ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

⁴⁰ Informácie pochádzajú zo štúdie *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d.; doplnené informáciami ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

Tento článok teda nepostihuje len sprostredkovateľa – agentúry a kliniky – náhradného materstva, ale aj objednávateľských rodičov a náhradnú matku. Okrem toho odsek 9 toho istého článku stanovuje doplnkový trest pre lekárov, uskutočňujúcich zakázané praktiky asistovanej reprodukcie: „nútené prerušenie odbornej praxe na 1 – 3 roky“.

Trestný postih pre objednávateľských rodičov, ani náhradné matky nebol doteraz ešte nikdy uplatnený; neobjavil sa žiaden takýto trestný prípad.

4.3.5 Ďalšie štáty, kde surogačné materstvo nie je dovolené⁴¹

Estónsko – podľa § 132 Trestného zákona sa transfer cudzieho vajíčka alebo z neho vytvoreného embrya alebo plodu žene, o ktorej je známy úmysel dieťaťa sa po pôrode vzdať, trestá peňažným trestom. V zákone o rodine je ustanovené, že matka dieťaťa je žena, ktorá dieťa porodí.

Chorvátsko – surogačné materstvo je zakázané zákonom č. OG/86/12 o asistovanej reprodukcii.

Litva – zákon o asistovanej reprodukcii (č. XII-2608) bol prijatý 14. septembra 2016. Podľa článku 11 zákona („Zákaz surogačného materstva“) sú občianske transakcie týkajúce sa surogačného materstva neplatné.

---

⁴¹ Informácie pochádzajú z požiadavky ECPRD č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)

5. Právna úprava surogačného materstva v USA⁴²

Pre právnu úpravu surogačného materstva v Spojených štátoch amerických je typické, že medzi jednotlivými štátmi federácie existujú väčšie či menšie rozdiely týkajúce sa prípustnosti dohôd o surogačnom materstve, ako aj legislatívnych predpokladov uplatnenia a vymožitelnosti práv a záväzkov z nich vyplývajúcich. Tento stav je podmienený skutočnosťou, že Kongres USA ako najvyšší zákonodarný orgán do dnešného dňa neprijal príslušný predpis, ktorý by jednotne riešil otázku surogačného materstva, ale právna úprava tejto problematiky je ponechaná v kompetencii jednotlivých štátov a ich legislatív. Vzhľadom na rozmanitosť vzťahov a problémov vznikajúcich pri výkone tohto inštitútu, mimoriadne významnú úlohu ako prameň práva zohrávajú tiež súdne precedensy, riešiace parciálne otázky vznikajúce v konkrétnej spornej situácii, ktorej potreba riešenia vyvstala v rámci existencie konkrétnej dohody.

Na nadštátnej úrovni sa dohodami o gestačnom surogačnom materstve zaoberá Uniform Parentage Act vydaný v roku 2000 skupinou právnikov ustanovených jednotlivými národnými vládami a zoskupených pod názvom National Conference of Commissioners on Uniform State Laws. Primárnou úlohou tejto skupiny je navrhnúť pre členské štáty jednotné riešenia rozličných významných právnych otázok, rodinné právo nevynímajúc. Je však ponechané na voľnej úvahe každého členského štátu, či pristúpi k implementácii týchto princípov do svojho právneho poriadku, a preto nie všetky členské štáty vychádzajú z koncepcie surogačného materstva obsiahnutej v tomto dokumente.

Vo všeobecnosti možno jednotlivé členské štáty USA podľa ich postoja k surogačnému materstvu rozdeliť do troch základných skupín, a to:

- štáty, ktorých legislatíva striktne odmieta dohody o surogačnom materstve, a ako právny dôsledok porušenia tohto zákazu ustanovuje celý rad či už civilných alebo trestnoprávných dôsledkov pre osoby zúčastnené na dohode. V rámci tejto skupiny možno ešte rozlišovať štáty, ktoré zakazujú surogačné materstvo bez ohľadu na to, či má jeho výkon komerčný základ (napr. Arizona a Washington) a štáty, odmietajúce výlučne surogačné materstvo vykonávané náhradnou matkou za odplatu (napr. Michigan a Utah);
- štáty, v ktorých plnenie z uzavretých dohôd o surogačnom materstve nie je vynútiteľné, na druhej strane však tieto dohody nie sú striktne postavené mimo zákon, keďže legislatíva v prípade ich uzavretia nevymedzuje žiadne sankcie. Ak by teda došlo k uzavretiu dohody o surogačnom materstve na území niektorého z tejto skupiny štátov, zákon síce vychádza z ich neplatnosti a nevynútiteľnosti ich obsahu,

---

⁴² Račková, K.: Surogačné materstvo (II.). In *Právo a manažment v zdravotníctve*, december 2011 (6/2011). Dostupné online: <https://www.pravovzdravotnictve.sk/sk/casopis/pravo-a-manazment-v-zdravotnictve/surogacne-materstvo-ii.m-847.html> [cit. 2.5.2022]

do úvahy však prichádza dobrovoľné plnenie vzájomných záväzkov zmluvných strán. Pre právny poriadok tejto skupiny členských štátov je typické, že žiadna právna norma osobitne nerieši otázku rodičovských práv a povinností v kontexte surogačného materstva, a je preto potrebné analogicky vychádzať z jednotlivých ustanovení rodinného práva. Do tejto skupiny patria napríklad štáty Luisiana, New York a Nebraska;

- štáty, v ktorých môžu osoby uzavrieť dohodu o surogačnom materstve, a táto má spravidla štátom určenú formu a obsah, a tým sú autoritatívne určené aj vzájomné práva a záväzky účastníkov dohody, ako aj vzťahy medzi nimi. Do tejto skupiny patrí predovšetkým Florida, New Hampshire, Virginia či Kalifornia.

Podľa právneho poriadku štátu Florida napríklad platí, že dohody o gestačnom surogačnom materstve musia obsahovať nasledovné ustanovenia:

- objednávateľský pár súhlasí s tým, že na výkon lekárskeho zásahu a dohľadu nad priebehom tehotenstva sa vyžaduje len súhlas náhradnej matky,
- náhradná matka sa zaväzuje podrobiť sa opodstatneným lekárske vyšetreniam a liečbe a dodržiavať opodstatnené pokyny lekára,
- s výnimkou obsiahnutou v ustanovení písm. e) sa náhradná matka vzdáva akýchkoľvek rodičovských práv po narodení dieťaťa,
- s výnimkou obsiahnutou v ustanovení písm. e) sa objednávateľský pár zaväzuje prijať starostlivosť o dieťa a preberať všetky rodičovské práva a povinnosti k dieťaťu okamžite po jeho narodení, a to bez ohľadu na prípadné poruchy dieťaťa,
- náhradná matka preberá rodičovské práva a povinnosti k dieťaťu, ak sa zistí, že ani jedna osoba z objednávateľského páru nie je geneticky príbuzná dieťaťu,
- v dohode sa objednávateľský pár môže zaviazvať len k plátbám, ktoré sú účelne vynaložené na životné náklady, náklady na lekársku starostlivosť, psychológa a psychiatra pre náhradnú matku počas tehotenstva, ako aj po narodení dieťaťa.

Ani samotný výkon asistovanej reprodukcie vo forme surogačného materstva v amerických štátoch, ktoré uzavretie dohôd pripúšťajú, nie je jednotný. Medzi jednotlivými členskými štátmi totiž existujú viaceré rozdiely vo vymedzení základných podmienok, za akých môže dôjsť k uzavretiu dohody o surogačnom materstve, a to najmä v otázke:

- vekovej hranice účastníkov dohody, nakoľko, kým podľa legislatívy štátu Florida je určená veková hranica 18 rokov, podľa predpisov platných na území štátu New Hampshire, musia účastníci dohody dosiahnuť minimálne 21 rokov veku,
- osobného stavu účastníkov dohody, keďže napríklad štát Virginia vyžaduje, aby všetky na dohode zúčastnené subjekty, teda tak objednávateľský pár, ako aj náhradná matka, boli zosobášení, v štátoch Florida či New Hampshire postačuje, aby bol zosobášený objednávateľský pár,

- zdravotného stavu ženy z objednávateľského páru, pretože právny poriadok niektorých štátov (napr. Florida) možnosť uzavrieť dohodu o surogačnom materstve podmieňuje lekárske potvrdením o jej neschopnosti dieťa počať a donosiť bez ohrozenia plodu alebo seba samej.

Medzi najliberálnejšie právne úpravy v oblasti surogačného materstva spomedzi štátov USA, ako aj celého sveta, patrí nesporne legislatívne prostredie štátu Kalifornia. Napriek tomu, že tento americký štát nemá osobitný právny predpis, ktorý by sa výslovne otázkou prípustnosti a vymožitelnosti dohôd o surogačnom materstve zaoberal, kalifornské súdy pri riešení právnych vzťahov založených týmito dohodami vychádzajú najmä z čl. 8 Uniform Parentage Act, ktorý sa zaoberá základnými otázkami dohôd o gestačnom surogačnom materstve. Množstvo súdnych rozhodnutí, ktoré boli v tejto súvislosti vydané v priebehu posledných dvadsiatich rokov, tak vytvorili platformu, na ktorej sú dnes úspešne realizované vzťahy založené dohodami o surogačnom materstve. Vďaka tomu na území štátu Kalifornia platí, že v prípade gestačného surogačného materstva je za matku dieťaťa považovaná žena z objednávateľského páru, a nie náhradná matka.

V nadväznosti na ustanovenia Uniform Parentage Act totiž Najvyšší súd štátu Kalifornia rozhodol, že rodičmi dieťaťa narodeného náhradnej matke môžu byť aj dve ženy, teda osoby rovnakého pohlavia. Vzhľadom na uvedenú súdnu prax je dnes praktický proces určenia rodičovstva k dieťaťu narodenému náhradnej matke v prípade gestačnej surogácie v súlade s ods. 803 Uniform Parentage Act založený na súdnom rozhodnutí, ktorým sa prizná právo starostlivosti o doposiaľ nenarodené dieťa objednávateľského páru za predpokladu, že k narodeniu dieťaťa dôjde na území štátu Kalifornia, a teda na území jurisdikcie súdu, ktorý príslušné rozhodnutie vydal. Súd vo svojom rozhodnutí určí, aby do rodného listu dieťaťa boli zapísaní priamo muž a žena z objednávateľského páru, čím je okamžite uznané ich rodičovstvo k dieťaťu. V porovnaní s právnou úpravou iných štátov, v ktorých za matku dieťaťa je vždy považovaná žena, ktorá dieťa porodila a za otca dieťaťa je považovaný jej prípadný manžel, ide o podstatne zjednodušený proces nadobudnutia rodičovských práv.

6. Záver

Náhradné materstvo sa stáva čoraz častejšou alternatívou adopcie. Napriek jeho obrovskej zložitosti, keďže zahŕňa až päť možných rôznych strán (objednávateľskí rodičia, biologická matka, biologický otec, náhradná matka, darcovia spermií/vajíčok), sa robí veľmi málo pre reguláciu náhradného materstva a ochranu záujmov jednotlivých strán.⁴³

Odporcovia inštitútu surogačného materstva sa obávajú najmä potenciálnej komercializácie tohto procesu, a s tým spojeného rozvoja čierneho trhu s deťmi, na ktorom je dieťa považované za obchodovateľný artikel viac, ako za dôstojnú ľudskú bytosť. Výraznú hrozbu tiež predstavuje zneužitie tohto inštitútu ženami, ktoré síce sú plodné a schopné dieťa vo svojom tele donosiť, nie sú však ochotné podstúpiť nepohodlie spojené s tehotenstvom a pôrodom, a preto si radšej nájdu náhradníčku, ktorá za nich za odplatu tento proces podstúpi.

Pevní prívrženci tejto formy výkonu asistovanej reprodukcie naopak veria, že štát by svojimi normami nemal brániť reprodukčnej slobode jednotlivca, a s ňou súvisiacej možnosti vychovávať vlastného potomka aj vtedy, keď žena nie je schopná vo svojom tele dieťa donosiť. Argumentujú tiež tým, že hoci bude tento postup legislatívne neprípustný, ľudia túžiaci po vlastných potomkoch budú vstupovať do týchto dohôd, hoci aj nelegálne, a to napriek skutočnosti, že v porovnaní s adopciou, sú náklady spojené s výkonom surogačného materstva neporovnateľne vyššie.

Vzhľadom na tieto, ako aj mnohé ďalšie argumenty svedčiace tak v prospech, ako aj proti legalizácii surogačného materstva ako nástroja boja so ženskou neplodnosťou, sa dodnes jednotlivé štáty sveta nezhodli na postoji voči tomuto inštitútu. Napriek tomu, že v praxi väčšiny krajín sa možno stretnúť so striktno odmietavým postojom, existujú dnes aj štáty, ktoré sú tejto forme výkonu asistovanej reprodukcie naklonené pozitívne a k jej realizácii na ich území bežne dochádza. Tým sa však vytvárajú priaznivé podmienky pre rozvoj tzv. reprodukčnej turistiky, keď osoby túžiace po dieťati podstupujú príslušné zákroky v zahraničí, kde na základe odlišnej právnej úpravy možno vykonať aj postupy nedostupné v iných krajinách.

Skutočnosť, že vo väčšine štátov EÚ nie je náhradné materstvo povolené a že legislatíva EÚ napomáha tomu, aby záujemcovia hľadali liečbu v iných členských štátoch, spôsobuje migráciu ľudí s problémami s neplodnosťou, ktorí hľadajú cezhraničnú reprodukčnú starostlivosť.⁴⁴

---

⁴³ *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy...* c. d. [cit. 2.5.2022]

⁴⁴ *Tamtiež*

Za opodstatnené preto možno považovať snahu prijať v tejto oblasti pravidlá na nadnárodnej úrovni v podobe medzinárodných dohovorov, ktorých cieľom je zosúladiť vnútroštátne podmienky, a ktoré by jednotným spôsobom upravili danú problematiku.

Európske štáty sme pre potreby tejto štúdie rozdelili do troch hlavných skupín: na tie, v ktorých je surogačné materstvo právne dostupné; tie, ktoré síce surogačné materstvo priamo nezakazujú, ale jeho dostupnosť je na základe iných právnych predpisov takmer nulová; a na tie, ktoré surogačné materstvo priamo zakazujú vo svojich právnych predpisoch a v prípade porušenia majú stanovené aj sankcie.

Z kategórie štátov, ktoré surogačné materstvo pripúšťajú, jedine Grécko má tento inštitút upravený osobitným zákonom a má najlepšie doriešené všetky súvisiace problémy, ako sú dohody medzi stranami, rodičovské práva a podobne. Ostatné štáty v tejto kategórii síce nemajú osobitný právny predpis, ktorý by upravoval surogačné materstvo, ale iné právne predpisy ho nevylučujú, prípadne poskytujú nástroje na jeho realizáciu.

Pri právnej úprave jednotlivých štátov je dôležitý ich postoj k asistovanej reprodukcii (najmä možné umelé oplodnenie spermiami iného darcu, ako je zákonný manžel/partner, alebo možnosť implantovania darcovského embrya, ktoré nie je geneticky príbuzné so ženou, čo dieťa vynosí); postoj k legálnosti a vymáhateľnosti dohôd o surogačnom materstve a postoj k určovaniu materských, resp. rodičovských práv k narodenému dieťaťu. Tieto faktory ovplyvňujú nielen právnu, ale aj faktickú dostupnosť surogačného materstva v jednotlivých štátoch.

Použité zdroje

1. *A Comparative Study on the Regime of Surrogacy in EU Member States*. European Parliament, DG for Internal Policies, 2013. Dostupné online (v angličtine): [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET\(2013\)474403_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/474403/IPOL-JURI_ET(2013)474403_EN.pdf) [cit. 2.5.2022]
2. Račková, K.: Surogačné materstvo (I.). In *Právo a manažment v zdravotníctve*, október 2011 (5/2011). Dostupné online: <https://www.pravovzdravotnictve.sk/sk/casopis/pravo-a-manazment-v-zdravotnictve/surogacne-materstvo-i.m-833.html> [cit. 2.5.2022]
3. Račková, K.: Surogačné materstvo (II.). In *Právo a manažment v zdravotníctve*, december 2011 (6/2011). Dostupné online: <https://www.pravovzdravotnictve.sk/sk/casopis/pravo-a-manazment-v-zdravotnictve/surogacne-materstvo-ii.m-847.html> [cit. 2.5.2022]
4. Mišinová, A.: Náhradné materstvo v kontexte ochrany základných práv a slobôd. *Právne listy*, 2021. Dostupné online: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a973-nahradne-materstvo-v-kontexte-ochrany-zakladnych-prav-a-slobod> [cit. 2.5.2022]
5. Maydanyk, R.A., Moskalenko, K.V.: *Towards creation of unified regulation on surrogacy in Europe: recent trends and future perspectives*. Dostupné online (v angličtine): <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/archive/2020/WLek202012227.pdf> [cit. 2.5.2022]
6. *Surrogacy in the light of European Union law: brief considerations*, 2019. Dostupné online (v angličtine): <https://officialblogofunio.com/2019/07/22/surrogacy-in-the-light-of-european-union-law-brief-considerations/> [cit. 2.5.2022]
7. Požiadavka na Európske centrum pre parlamentný výskum a dokumentáciu (ECPRD) č. 3335 Surrogate motherhood, 2017 a č. 5003 Surrogate motherhood – Update of ECPRD request no. 3335, 2022 (uzavretá databáza)
8. Holandská vláda: Legal and illegal aspects of surrogacy. Dostupné online (v holandskom jazyku): <https://www.government.nl/topics/surrogate-mothers/surrogacy-legal-aspects> [cit. 2.5.2022]
9. General Scheme of the Assisted Human Reproduction Bill 2017. Dostupné online (v angličtine): <https://assets.gov.ie/19004/d250693cb05d44e2b2c45d7cf26614d3.pdf> [cit. 2.5.2022]
10. Procriação medicamente assistida. Lei n.º 32/2006. Dostupné online (v portugalskom jazyku): <https://www.dre.pt/dre/legislacao-consolidada/lei/2006-34529775> [cit. 2.5.2022]

11. Vláda Spojeného kráľovstva: Surrogacy: legal rights of parents and surrogates. Dostupné online (v angličtine): <https://www.gov.uk/legal-rights-when-using-surrogates-and-donors> [cit. 2.5.2022]
12. Bartošková, P.: *Legislativní úprava náhradního mateřství ve vybraných zemích*. Parlamentní institut PS ČR, 2013.
13. Komárková, L.: Právní problematika náhradního (surogátneho) mateřství. In *ePrávo* 2020, dostupné online: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pravni-problematika-nahradniho-surogatniho-materstvi-112201.html> [cit. 2.5.2022]
14. 1997. évi CLIV. Törvény az egészségügyről. Dostupné online (v maďarčine): <https://njt.hu/jogszabaly/1997-154-00-00> [cit. 2.5.2022]
15. 2005. évi LXXX. Törvény a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről. Dostupné online (v maďarčine): <https://njt.hu/jogszabaly/2005-80-00-00> [cit. 2.5.2022]
16. Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo (ZZNPOB). Dostupné online (v slovinskem jazyku): <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2518> [cit. 2.5.2022]